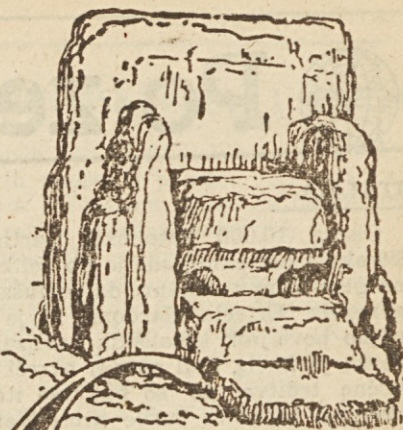


Koroška kronika



Izdaja:

BRITANSKA OBVEŠČEVALNA SLUŽBA

Cene:

Za naročnike:

v tuzemstvu mesečno 2.— šilinga

v inozemstvu mesečno 5.— šilingov

POSAMEZNA ŠTEVILKA 50 GROŠEV

Leto IV.

Celovec, 16. aprila 1948

Številka 16

Italijanske volitve

Nobene volivne borbe nikjer ni svet s tako živim zanimanjem spremljal in gotovo ga ni bilo povojnega dogodka, da bi ljudje s tako nestrpnostjo čakali na prve izide, kakor se bo to zgodilo v nedeljo, ko bodo milijoni Evropecev strmeli v radijske aparate in čakali na zavest, — »ali so ali niso? Ali sem jim je ali se jim ni posrečilo«?

Eno je jasno: če bi zmagal »Ljudski blok«, ki ga vodijo komunisti, bi ne bilo več mogoče govoriti o vzhodni in zahodni Evropi, evropska tehtnica bi se preveč nagnila na določeno stran.

Gre torej za ohranitev ali porušenje ravnotežja. Na vsak način pa bi kljub porazu pod komunističnim vodstvom stoječega bloka še vedno bilo nadvse važno, v koliko močan bo ta izšel iz volivne borbe. Če bi krščanski demokratje dosegli absolutno večino, bi bil političen položaj jasen. V nasprotnem slučaju pa bi levičarski blok še vedno imel možnost političnih kombinacij z raznimi strankami in strančicami, ki gredo samostojno na volitve in bi v tem primeru mogle tvoriti jeziček na tehtnici. Sicer je po raznih znakih sodeč popularnost komunistov in levih socializtov v zadnjem tednu občutno padla, vendar je do volitev še nekaj dni, ki bodo odločilni.

Da so komunisti kot taki v Italiji v manjšini, je na dlani. Italija je vendar najbolj katoliška država na svetu in kako je sploh bilo mogoče, da je komunistično-levičarska ideja zajela tako široke sloje naroda? — Ponoviti je treba, da je pravih komunistov procentualno v Italiji le malo. Posrečilo pa se jim je potegniti za seboj ljudske mase, ker so znali spretno izrabiti težak gospodarski in politični položaj v vojni poražene italijanske države.

Drugi, še globlji vzrok temu pa leži v dejstvu, da je danes Italija edina država še v Evropi ki je ohranila sistem veleposestev in kmetov-kolonov. Zato je kaj razumljivo, da se je južna Italija pri volitvah za republiko ali monarhijo izrekla v večini za monarhijo, v sedanjem političnem boju pa, ko so komunisti vrgli med kmete geslo o zemljiški reformi, javljajo, da so izgledi levičarskega bloka predvsem v južni Italiji še črna.

Neutajljivo je tudi dejstvo, da pri nobenem drugem narodu ni meja med aristokratsko-meščanskim slojem in delavsko-kmečkim tako ostra, nasprotstva tako očitna. Tudi te reči so voda na levičarski mlin.

Nedeljsko odločitev bo prineslo nad 27 milijonov italijanskih volivcev. Pri zadnjih volitvah so levičarske stranke, ki tvorijo danes »Ljudski blok«, zbrale 11 milijonov glasov. Teoretično bi bilo torej mogoče s pripraskom enega ali dveh milijonov ob določeni volilni abstinenci doseči zmago. Tega se zavedajo tudi krščanski demokratje. Zato so tudi od vsega početka vodili volilno borbo tako, da so pozivali na dolžnost volilne udeležbe. Oni prav dobro vedo, da bo ogromna večina brezbriznežev, ki ostajajo doma, volila nje, če že bodo šli na volišče.

Drugi udarci levičarskemu bloku pa so padli z zunanje-politične strani. Na izjavo treh zapadnih velesil, da so pripravljene Trst vrniti Italiji, komunisti niso mogli nič tehtnega odgovoriti. In samo tisti, ki pozna dobro italijanske množice, ve, kako jih je mogoče z nekaj običajnimi nacionalnimi gesli dvigniti in oživiti. Vsakomur je jasno, da je bila ponudba Trsta tudi volilni manevar, ki pa prav verjetno svojega cilja ni zgrešil.

Drugi sličen udarec za italijanski ljudski blok je bil sovjetski »Ne« v Varnostnem svetu, ko so zapadne demokracije predlagale sprejem Italije v Organizacijo združenih narodov. Seyveda je tudi ta ponoven predlog padel povsem preračunano tik pred volitvami. Sovjeti so bili že prej dvakrat (Nadaljevanje na strani 2.)

VSEBINA LONDONSKIH RAZGOVOROV

Zopet avstrijske meje

Pri pogajanjih v Londonu so zopet načeli vprašanje avstrijskih meja. Britanska in ameriška delegacija sta do sedaj temeljito proučevali jugoslovanske predloge in sta mnenja, da so nesprejemljivi.

Majoribanks je dejal, da bi teritorijalna izguba onemogočila Avstriji, da bi ta mogla sprejeti bremena državne pogodbe. Če ima Jugoslavija za predložiti nove predloge, naj to stori pisмено. Ako pa bi proučevanje kakšne nove jugoslovanske spomenice pokazalo, da nudijo novi predlogi temelj za pogajanja, tedaj naj se jugoslovanski vladi da možnost, da predloži ustmeno svoj slučaj.

Koktomov je zahteval, da morajo Jugoslovane na vsak način sprejeti. Dejal je, da nima ničesar proti predložitvi pismene spomenice, toda ne smejo zavezniški državi odkloniti sprejema; tudi je nepravilno naziranje, da zavisí sprejem Jugoslovancov od proučevanja spomenice, ki bi jo predložili.

Koktomov je predlagal, naj se takoj določi datum za sprejem jugoslovanske delegacije ter obljubil, da bo sestavil povabilno pismo jugoslovanski vladi za bodoča zasedanja.

Ko je Majoribanks pripomnil, da so zapadne delegacije že podale svoje stališče do mejnega vprašanja in da je le na Rusiji ležeče, da se ta načelno izrazi, je Koktomov odvrnil, da sovjetska delegacija lahko poda

svoje stališče šele takrat, ko bodo Jugoslovani zaslišani.

Edino, kar izhaja iz ruskega zadržanja pri londonskih zasedanjih, je dejstvo, da Sovjetska zveza ne želi prekiniti pogajanj. Ko je bila tema »Nemška imovina« za enkrat izžrpana, je dobil Koktomov povod, da načne temo drugih neurejenih vprašanj.

Poziv katoličanom

Rimsko-katoliška hierarhija Anglije in Walesa je v knezoškofijski palači v Westminsteru podala načelno izjavo proti načelom in metodam komunizma.

Izjava poroča najprej o posledicah komunistične doktrine, njegovem zatiranju človeških pravic ter poudarja, da je bila narodom Vzhodne Evrope odvzeta neodvisnost in da sedaj komunizem pripravlja revolucijo na Kitajskem, Italiji in Franciji: zares ... »zadnje dni smo bili priča, da bi hoteli komunisti doseči nadzorstvo nad Berlinom.

Nahajamo se pred odločilno izbiro. Ta izbira se glasi: Ali za Boga ali proti Bogu. Nobeden dober katoličan ne more biti pravi komunist, pravtako kot ne more komunist biti dober katoličan.

Biti moramo apostoli krščansko-socialne pravičnosti. Vsled tega je potrebno, da poznajo delavci in nameščenci socialne cerkvene nauke in da gledajo na to, da se ti nauki izvajajo tudi v dejanju. Socialna pravičnost pa tudi zahteva, da prejema delovni človek takšno plačilo, ki omogočuje materialni obstoj njemu in njegovi družini. Socialna pravičnost pa istotako zahteva, da delavec pošteno vrši vsakodnevno delo.

Nujno pozivamo katoliške nameščence, da se aktivno udeležujejo v svojih združenjih in da se brigajo za to, da bodo načela socialne pravičnosti vodila delovanje trgovine in industrije. Pozivamo naše katoliške delavce, da se pridružijo svojim zvezam in združenjem in v njih aktivno delujejo; ter tako pomagajo, da bo krščanski duh prevladal vse njihovo delo.

(»The Times«)

Spomenik Roosewelta

12. aprila je bila tretja obletnica smrti pokojnega ameriškega predsednika D. Franklina Roosewelta. V Londonu so ob tej priliki odkrili na Grosvenor Square spomenik pokojnemu, katerega je izdelal sir William Reid Dick.

Odkritju spomenika so prisostvovali: sooproga pokojnega predsednika ga. Eleanor Roosevelt, angleška kraljevska dvojica, princesa Elizabeta s soprogom, knezom Edinburškim, britanski ministrski predsednik Attlee, Winston Churchill, feldmaršala Montgomery in Alexander, visoki britanski in ameriški častniki ter vodilne politične osebnosti.

Po kratkem nagovoru angleškega kralja, ki je v kratkih besedah počastil pokojnega Roosewelta, je ga. Rooseweltova odkrila spomenik. S službo božjo, kateri je prisostvovalo več tisoč ljudi, so to slovesnost zaključili.

Gospa Rooseweltova je spomnila v svojem govoru navzoče, da bodo ostale štiri temeljne človeške pravice, katere je prvi objavil pokojni snorog, še vedno cili pošte. njih svobodoljubnih ljudi. Te svoboščine so: svoboda govora, svoboda pred pomanjkanjem, svoboda pred strahom in svoboda vesti.

Za Berlinom Dunaj

V Londonu so z nezadovoljstvom sprejeli vest o novih nadzorstvenih ukrepih na Semeringu pri Dunaju, a ostali v kljub temu mirni.

5. aprila je sporočil general Medvedev svojim zavezniškim kolegom, da morajo imeti vojaške osebnosti in civilisti treh velesil pri prekoračenju demarkacijske črte propustnico ali osebno izkaznico s sliko.

V teku pogovora med namestnikom britanskega visokega komisarja in namestnikom ruskega visokega komisarja, je ruski general Selšov obljubil, da bo sporočil ruskemu visokemu komisarju britansko stališče glede tega vprašanja.

11. aprila pa so Rusi nenadoma ustavili na Semeringu vsa britanska vojaška vozila z britanskimi vojniki in britanskimi civilisti in zahtevali od njih propustnice in osebne izkaznice s sliko. To se je ponovilo tudi v nedeljo. Samo vlak, s katerim se je vračal na Dunaj britanski visoki komisar general.

ni poročnik Galloway, je lahko brez nadaljnega peljal čez demarkacijsko črto na Semeringu.

Z britanske strani sporočajo, da v torek niso mogli odposlati diplomatske pošte, ker vozač avtomobila, ki je vozil pošto, ni mogel prekoračiti sovjetske cone na Schwechatski cesti na Dunaju. Zaradi tega dogodka pričakujejo novo britansko protestno noto.

V torek je bila v britanskem glavnem stanu na Dunaju tiskovna konferenca, na kateri je namestnik britanskega visokega komisarja general Winterton zavzel stališče do dogodkov na Dunaju v zadnjih dneh.

Diplomatski dopisnik londonskega radija je izjavil, da zasledujejo v Londonu z velikim zanimanjem rusko politiko v Berlinu in na Dunaju. Diplomatski dopisnik pravi, da so zadnji ruski ukrepi več kakor pa malenkostne šikane.

„Če bi nas Rusi izpodrinili“

piše Brian Conell, berlinski poročevalec časopisa »Daily Mail«, »bi se trem milijonom Berlinčanov dogodilo naslednje:

Pomanjkanje vode in plina bi prizadelo približno milijon prebivalcev v ruskem predelu mesta, če bi jih vključili v rusko zasedbeno ozemlje Nemčije.

Če bi Rusija vrgla zahodne zaveznike iz Berlina, bi nemško prebivalstvo te metropole bilo prikrajšano za 700.000 ton živil in za 2.000.000 črnega premoga. To blago prihaja namreč iz ozemelj, ki jih imajo zasedene zahodne velesile.

Trije zahodni predeli Berlina pa bi bili slabo oskrbovani z elektriko, če bi se vzhodni del mesta odcepil od drugih. Tam je namreč velikanska elektrarna, ki oskrbuje skoraj ves Berlin z elektriko, a napaja se z vodo iz rezervoarjev, ki pa so ob demarkacijski črti na britanski strani.

Število prebivalcev v Berlinu:
sovjetski predel mesta 1.189.617 oseb
ameriški 998.112
britanski 629.373
francoski 438.254

skupna 3.255.356 oseb
Voda in plin prihajata večinoma iz treh zahodnih delov mesta, kjer se nahaja tudi 86% celotne lahke in težke železne indu-

strije. Vzhodni del mesta pa oskrbuje večino Berlina z elektriko, tudi je v njem 38% kemičnih tovarn.

Vsak mesec se uvozi iz zahodnih zasedbenih področij 55.807 ton živil, 30% potom rečne plovbe in 70% z železnico. Od tega dobi ameriški predel mesta 26.605 ton, britanski 17.280 in francoski 11.922. Rusi prehajajo samo svoj del mesta, a oskrbujejo ves Berlin z zelenjavo.

Zaloge živil v Berlinu so približno sledeče: za 14 dni imajo rib na zalogi, za 16 dni mesa, za šest tednov krompirja, za 11 tednov moke in za šest mesecev sladkorja. — 160.000 ton črnega in 140.000 rjavega premoga uvozijo v Berlin vsak mesec iz zahodnih zasedbenih pasov. Ruski del mesta dobi od tega tretjino.

»Daily Mail«, London

NOVA KONFERENCA 16 DRŽAV

V četrtek se je pričela v francoskem zunanjem ministrstvu nova konferenca 16 držav, ki sodelujejo v Marshallovem načrtu. Na dnevnem redu je podpis pogodbe o gospodarskem sodelovanju in ustanovitve stalne organizacije držav Marshallova načrta.



Po zemeljski obli

ITALIJA

Okrog 10.000 katoliških partizanov je korakalo preteklo nedeljo ob veliki vročini na glavni trg v Milanu, da poslušajo govor generala Effaia, Cardona, ki je bil med vojno poveljnik katoliških partizanov. Povorka je imela, tudi namen ovreči komunistične trditve, da so bile vse italijanske skupine, ki so se borile proti Nemcem in Mussoliniju, izključno levičarsko usmerjene.

V teku preiskav, ki jih je izvedla italijanska policija, da bi našla skrito orožje komunistov, ji je prišlo v roke 500 strojnica in strojnih pušk, 4300 pušk, 1600 pištol, 7000 ročnih granat in nad en milijon nabojev.

Ministrski predsednik de Gasperi je izjavil pri volilnem shodu v Genovi, da priha sedanja nevarnost s strani komunistov, ki so pripravljene nastopiti s silo in poizkusiti sestaviti teroristično milico. Vlada ima dolžnost, da zatire vsak tak poizkus že v kali.

Odklonilno stališče Sovjetskega odposlanca pri Združenih narodnih do predloga zapadnih velesil za sprejem Italije v organizacijo Združenih narodov je naredilo velik vtis na italijanske volilce.

Koordinacijski odbor italijanskih strank, ki ima nalogo skrbeti za izvedbo svobodnih volitev, je ponovno pozval vse stranke, naj ukrenejo vse potrebno, da bodo volilni izidi 18. aprila doseženi v miru in redu.

Na Liparskih otokih v severni Siciliji so odkrili zaroto komunistov, katere izrastki vodijo baje vse do Avstrije in Jugoslavije.

FINSKA

Finski predsednik Paasikivi, je govoril po radiju finskemu narodu o vojaški pogodbi s Sovjetsko zvezo in zanikal poročila, ki pravijo, da ogroža notranji red na Finskem državnim udar pri splošnih volitvah. »Znana niso niti kaka dejstva, niti bi ne imeli taki nameni uspeha, ker finski narod ve, da sta red in mir predpogoja za nadaljni obstoj vsakdanjega življenja,« je izjavil Paasikivi.

JUGOSLAVIJA

V Istri so jugoslovanske oblasti zaprle nekega katoliškega duhovnika, ker je v svoji pridigi razlagal, da je Bog ustvaril človeka in ne, da izvira človek iz opice, kakor trdi to marksistični nauk.

V Jugoslaviji so ukinili ves notranji letalski promet. Razlogov za ta ukrep v Beogradu niso navedli. Ta sklep so izvršile jugoslovanske oblasti nepričakovano in je še posebno presenetljiv, ker so ravno v zadnjem času v Jugoslaviji močno propagirali letalski promet. Na podlagi tega novega ukrepa so prizadete štiri dnevne zračne linije. Sumijo, da so izdali ta ukrep zaradi pomanjkanja bencina. Izgleda, da jugoslovanske vojaške oblasti niso bile pripravljene dati na razpolago potrebnega goriva, ker ali ga nimajo same dovolj ali pa hočejo štediti z njim.

Jugoslovanska in italijanska vlada sta v skupni noti objavili amnestijo za vse po koncu vojne obsojene Italijane oziroma Jugoslovane. Vsi se lahko povrnejo v domovino. Med te spadajo tudi optanti; izvezeti so pa vojni zločinci.

Z mesecem aprilom se je pričelo v Jugoslaviji velikopotezno delo za zgraditev avtomobilske ceste »bratstva in enotnosti«, graditev novega Beograda in razširitev strojne livarne Ivo — Lola Ribar v Železniku. Pri teh delih bo zaposlenih 116.000 mladincev iz vseh krajev Jugoslavije kakor tudi napredna mladina iz 40 držav.

Jugoslovanska ljudska mladina se je obvezala, da bo zgradila več hiš in zadrug v vaseh. 13 tisoč mladincev iz Makedonije se je obvezalo, da bo zgradilo veliko hidroelektrično centralo, 5 tisoč mladincev iz Slovenije bo zgradilo vas Okrica, 8 tisoč mladincev iz Črne Gore bo dokončalo železniško progo Nikšić—Titograd, hrvatska mladina bo zgradila pionirsko mesto.

V ponedeljek se je pričela v Ljubljani sodna razprava proti skupini 12 ljudi, ki so obtoženi, da so bili v vohunski službi v korist neke tuje zapadne velesile. Kot vodja te skupine je označen profesor Mirko Bitenc, ostali obtoženci pa so: Rehar Radivoj, pisatelj in novinar; dr. Dokler Marijan, katehet; Zor Vinko, katehet; Dimnik Ciril, inženir; Žekar Aleksander, železostrojar; Krek Alojz, akademik; Sirk Albin, učitelj; Soklič Janko, tehnični nameščenec; Kerne Marija, uradnica; Križnič Marija; Bitenc Jožica, upok. učiteljica. Ves potek razprave prenaša tudi ljubljanski radio.

Jugoslovanska vlada je izročila britanskemu in ameriškemu veleposlaniku v Beogradu novo dolgovezno noto, ki je v zvezi s položajem v Trstu. V tej noti zavračajo britanske in ameriške očitke.

VATIKAN

Tajništvo Vatikana je poslalo na italijansko veleposlaništvo pri sveti stolici noto glede nedavno priobčenih »odkritij« vatikanske diplomacije. Italijanski novinar, ki je napisal knjigo o teh »odkritjih« in se di sedaj v osrednjem zaporu v Rimu, je priznal, da nimajo izvajanja o »odkritjih« sploh nobene podlage in so popolnoma izmišljena.

NEMČIJA

Pri Helmstedtu, kjer je tretji uradni kraj za prekoračenje mej med nemško blonco in sovjetskimi cono, je položaj v splošnem miren. Vendar pa je v noči na 1. april prišlo do velikih težkoč pri medconskem prometu in do ojačenega nadzorstva potnikov. Na važnejših točkah, kjer so ljudje prekoračili mejo ilegalno, so ustanovili nove ruske komandature. Leteče mejne straže pa nadzorujejo gozdove.

Obmejne nemške vasi na ruski strani so sedaj zasedene z nemško policijo pod povečanim ruskim nadzorstvom. Število ruskih obmejnih čet se je pomnožilo za tri do štirikrat.

Položaj v Berlinu se je ponovno zaostрил, ker so telefonske zveze Angležev in Američanov v nevarnosti. Rusi nočejo podaljšati britanskim in ameriškim tehnikom propustnice preko 15. aprila. Zaradi tega ni mogoče oskrbovati telefonskih linij, ki peljejo skozi rusko zasedbeno cono. Britanske in ameriške zasedbene oblasti so vezane na te telefonske linije ne samo pri zvezi z ostalo Nemčijo, ampak tudi v London in Washington. Rusi so zahtevali od Angležev in Američanov, naj umaknejo svoje tehnike iz njihove cone.

ČEŠKOSLOVAŠKA

Češkoslovaška vlada je odklonila povabilo Varnostnega sveta, ki jo je povabil, naj se udeleži razprave glede februarjskih dogodkov v Češkoslovaški.

Češkoslovaški socijalni minister Erban je poročal parlamentnemu odboru, da so odpustili v teku februarja in marca meseca na Češkoslovaškem 8300 oseb iz političnih razlogov iz službe. V javni upravi je izgubilo službo 2500 oseb, v zasebnih in poddržavljenih podjetjih pa 5800.

Češkoslovaški diplomatski zastopnik v Švici dr. Glaser je predčital ob priliki svoje ostavke zbranemu osebju poslaništva izjavo v kateri pravi:

»Grem, ker bi ne mogel, pogledati poštenim ljudem več v oči, če bi moral zastopati vlado, ki zatira vse, kar smatram za najsvetejšo človeško pravico: pravico do svobodnega mišljenja in svobodnega govora, pravico do svobodnega dela in življenja brez posegov s strani oblasti in tajne policije. Ne maram, da bi nam lahko očitali, da nismo vsi protestirali.«

Z dr. Glaserjem vred je podal ostavko tudi ataše Vladimir Renes. Dr. Glaserja je imenovala že nova Gottwaldova vlada, za češkoslovaškega diplomata.

Iz Češkoslovaške so izgnali dopisnika francoskega časopisa »Le Monde«.

Vladni komunike objavlja, da se češkoslovaške volitve za parlament ne bodo vršile 23. aprila, kakor je bilo to določeno preje, ampak šele 30. maja. Češkoslovaški ministrski svet je odobril novi volilni zakon.

Komunistični namestnik ministrskega predsednika, Zapotocki, je pozval vse demokratske in napredne sile, naj pri prihodnjih volitvah sestavijo skupno volilno listo.

Kakor poročajo, je pristalo v okolici Monakovega češko letalo s 25 češkimi letalci, ki bi morali leteti v Bratislavo. Češkoslovaški letalci so spremenili raje svojo smer in pobegnili v ameriško cono Nemčije. Ob pristanku so zahtevali samo trije potniki, da se jim omogoči povratek.

PALESTINA

Državljanska vojna v Palestini je zopet močnejše zadivjala. Arabske čete so pričele nov napad na židovsko četrt v Jeruzalemu, pri katerem so uporabili tudi topništvo. Po poročilih je izgubilo pri tem napadu veliko število oseb življenje.

Več dni je trajal boj za vas Kastel v bližini Jeruzalema.

V arabski vasi Deir Yaseim pri Jeruzalemu so teroristi zloglasne Sternbande poklali v petek dvesto arabskih žena, moških in otrok. Jewish Agency je izrazila zaradi tega dejanja svoje ogorčenje in pozvala vojskujoče se stranke, naj upoštevajo pravice civilnega prebivalstva.

Osební železniški promet med Palestino in Egiptom so ukinili.

Kakor poročajo, je sprejela izvršna oblast Jewish Agency poziv visokega komisarja Cunninghama za prekinitev sovražnosti. Isti poziv so poslali tudi arabski ligi, ki zboruje v Kairu.

Jewish Agency je uradno objavila ustanovitve trinaestčlanske vlade, ki naj prevzame upravo židovske države po ukinitvi britanskega mandata.

JAVA

Vlada Nizozemske Indije namerava ukiniti zasebna veleposestva na Javi, ker se dosednji sistem ne strinja z nazori prave demokracije in lastne vlade.

ŠVICA

Švicarska komunistična stranka, stranka dela imenovana, je dobila pri volitvah občinskih svetnikov v St. Gallenu samo 208 glasov napram 833, ki jih je mogla zbrati še pri zadnjih volitvah, ter propadla. Do sedaj je imela vsaj štiri mandate v občinskem svetu, sedaj pa jih je izgubila.

Tudi v Ženevi je izgubila stranka dela volitve. Tu so se vršile volitve sodnikov. Komunisti so dobili vsega skupaj komaj 3000 glasov, dočim so dobili meščanski kandidati nad 9000 glasov. Komunisti so postavili doslej v Ženevi tri sodnike, sedaj pa v ženevski sodni palači sploh niso več zastopani.

EGIPT

V Egiptu je izbruhnila pretekli teden stavka 1500 bolniških strežnikov, ki so zahtevali povišanje plač. Stavkujoči so napadli policijo z gorečimi žimnicami in vrelo vodo. Policija je aretirala 715 oseb. S tem se je stavka tudi končala.

Policija je otvorila v boju s stavkujočimi ogenj in ranila 125 oseb. Ko so se bolniški strežniki predali, so izpovedali, da so povzročitelji stavke v bolnišnici uvedli teroristični režim in grozili strežnikom in strežnicam ter bolnikom, ki se stavkujočim niso hoteli priključiti.

Italijanske volitve

(Nadaljevanje s 1. strani.)

rekli »Ne«, ker so sprejem Italije vezali tudi na sprejem držav, ki so danes v sovjetskem območju, bile pa so prav tako kot Italija in še delj nemški vazali.

Če danes pogledamo nazaj na štiri tedne volilnega boja v Italiji, vidimo, da se je protikomunističnim silam posrečilo odvrti pozornost množice od socijalnih in gospodarskih vprašanj na vprašanja nacionalnega prestiža. Sicer je Rusija v tem pogledu skušala svojim privržencem v Italiji pomagati s tem, da je predlagala, naj se Italiji vrnejo njene afriške kolonije. Kot vprašanje Trsta tako je tudi to vprašanje ostalo odprto vsled odpora ene izmed velesil in to je bila Anglija. Pričakujejo pa, po časopisnih mnenjih sedeč, da bo Bevin še pred volitvami tudi v tem pogledu podal še neko izjavo. Italijani pričakujejo za trdno, da jim bodo vrnjene vsaj njihove predfašistične kolonije in to sta Eritreja in Cirenajka.

Kakšna je razporeditev strank v Italiji in kako si stoje nasproti?

Levičarski blok gre v borbo pod naslovom »Ljudski blok« in ga sestavljajo sledeče stranke: komunistična z voditeljema Togliattijem in Longom, večinski socijalisti pod vodstvom Nennija, ter republikanci, ki so s svoje strani v volivno borbo vpregli tudi ime narodnega junaka Giuseppe Garibaldi.

Protikomunistični tabor tvorijo krščansko demokratska stranka predsednika vlade De Gasperija, socijalistični disidenti pod vodstvom Saragata, liberalna stranka, monarhistična stranka, stranka »Qualunquistor« (nasprotniki jih imenujejo »neofašiste«) ter stranka desničarskega »socijalnega gibanja.« Kot zanimivost je treba označiti tudi dve nemški južnotirolski stranki in sicer »Ljudsko stranko,« ki ima v grbu planinko ter »Socijaldemokratsko stranko« z orlom v grbu. Sicer je vseh strank okrog 100, pomembne pa so le zgornj navedene.

Volivno udeležbo za poslanske volitve v skupščino ima vsak italijanski državlján obojega spola ki je prekoračil enaindvajseto leto. Teh je 28,9 milijonov.

Volivnih upravičencev za senatne volitve pa je 24 milijonov, ker imajo volivno pravico le državljani, stari nad 24 let.

Število poslancev v parlamentu znaša 574.

Ne bo odveč osvežiti spomin na izid volitev 2. junija 1946. Takrat so dobili komunisti 105 poslanskih sedežev, socijalisti 112 (slabe dve petini vseh poslancev). Kot smo že omenili, je splošen vtis tak, da komunisti v Italiji izgubljajo na prestižu. To je tudi res. Ne smemo pa pozabiti, da bo kljub eventualni zmagi krščanskih demokratov nevarnost odstranjena le začasno, kajti če bodo v Italiji krščanski demokratje čakali s potrebnimi socijalnimi reformami, bo nedeljska volivna zmaga le Pirova zmaga. Bolezen premagaš z zdravili in s hrano, ki daje življenje. Injekcija sicer podaljša življenje, ga pa ne ohrani. Treba bo močnih

TRST

V merodajnih zavezniških krogih odločno zanikajo vesti ki pravijo, da so ob demarkacijskih mejah med anglo-ameriško in jugoslovansko cono svobodnega Trsta, kega mesta izvedli posebne vojaške ukrepe. Ta poročila se popolnoma neutemeljena. Ravnotako izjavljajo v krogih narodnega osvobodilnega odbora Istre, da na jugoslovanski strani niso podvzeli nobenih vojaških ukrepov.

KOLUMBIJA

V Kolumbiji je izbruhnila v petek revolucija. Neznani storilec je ubil voditelja levičarsko liberalne stranke Georga Gaitana in s tem sprožil splošno revolucijo levičarsko radikalnih strank. Dasiravno so tako sestavili novo vlado, se nemiri in ropanja še niso končala. Mesto Bogota, kjer je ob tem času bila konferenca ameriških držav, je zelo trpelo na posledicah razdejanja. Trgovski del mesta je v razvelinah, večina cerkev je pogorela. Število mrtvih je zelo veliko.

V komunikeju, ki ga je izdala vlada Paragvaya, pravijo, da so komunisti poizkusili v večih južnoameriških državah izzvati nered. Pri tem je hotela mednarodna zarota razbiti panameriško konferenco. Pozapri so številne komuniste in zaplenili velike količine orožja, streliva in propagandnega materiala. Ker je jasno, da so zaroto pripravili komunisti, je kolumbijska vlada prekinila diplomatske odnose s Sovjetsko zvezo.

Nova kolumbijska vlada, ki jo vodi predsednik Pareiz, ima šest konservativnih članov in šest liberalnih opozicionistov. Vlada je z zadnjimi ukrepi položaj uredila in člani panameriške konference so sklenili nadaljevati konferenco.

Obstaja potopis »Italija, nje slava in beda.« Napisan je bil pred polstoletjem. Knji-sprememb in sicer v prid delovnim masam, ki so, kar se življenjskega položaja tiče, po pravici nezadovoljne.

bede.« Napisan je bil pred pol stoletja. Knjiga je danes skoraj za med staro šaro. Le njen naslov daje misliti. Slavna je italijanska zgodovina in italaska zemlja je bila že mnogokrat področje, kjer se je odločala usoda Evrope. Morda se bo tudi v nedeljo.

Ljudskemu bloku pod komunističnim vodstvom je treba prirastka najmanj 70 poslancev; zelo neverjetno je, da bi se to zgodilo. Kljub njegovemu porazu pa bo položaj ostal isti, če bi dosegli tudi samo relativno večino kot politična koalicija. Merilo strankine moči večinoma niso zgolj za njo oddani glasovi, temveč notranja sila stranke kot taka. Ta pa bo zmajana takrat, ko bo doma vse socijalno pravično, ko bodo že kar v domači deželi uresničena načela papeževe okrožnice »Quadragesimo anno,« ki podaja temelje pravičnega krščanskega socijalizma.

Razumljivo je, da je Italija danes po polomu diktatorskega fašizma in vsled svetovno političnega položaja potisnjena v skrajno majhno časovno razdobje, v katerem mora najti sama sebe in se poleg tega odločiti še za eno izmed dveh držav-velikanov, ki vstajata nad svetom. Tudi iz tega vidika je treba soditi današnji položaj, v katerem se je znašla Italija.

Obe strani se zavedata važnosti nedeljskih volitev in ne štedita s sredstvi in načinom propagande. Res pa je, da sta se v dosedanjem volivnem boju obe nasprotnici v glavnem zgledno držali svečanih obljub, da bosta volivno borbo vodili z demokratičnimi sredstvi in na demokratičen način.

Tako je bilo do sedaj. Prihodnost pa ni česar ne izključuje. Zlasti čas med objavo izida volitev pa do sklicanja skupščine bo izredno kritičen.

Volivni boj v Italiji je danes kljub temu skrajno oster in brezobziren. Komunisti imajo odlične govornike in Togliatti sam je nadvse spreten in iznajdljiv govornik in izkušen politik. Njegov nasprotnik De Gasperi za njim ne zaostaja, ima pa še druge veličine na drugem polju, ki govorijo proti komunizmu. Taka je predvsem velika in v deželi najpopularnejša oseba, rimski škof, papež Pij XII., ki je zaklical svojim vernikom besede: »Treba brezpogojno izpolniti svojo volivno dolžnost.« Tudi sicer krščansko-demokratska stranka ne zamuja spomniti volivce v njihovi vesti; lepaki te stranke govorijo: »Ko boš volil, bo Bog nad teboj, ne pa Stalin.«

In če se bodo vrne italijanske množice v nedeljo držale te misli, je jasno, kje bo zmaga. Prav tako pa je jasno sledeče: če tisti, ki bodo prešli zaupanje ljudstva in vzeli nase odgovornost, ne bodo znali ali hoteli pravočasno odstraniti raznih vzrokov, ki so privedli do današnjega »reševanja« Italije, vdrugič morda te prilike ne bodo več imeli.

TAJNOSTI CERKVENIH LIN

O ZVONOVIH IN NJIH NAPISIH

Zbiranje narodnega blaga je nadvse zanimiva, še bolj pa koristna stvar. K umetniškimi zanimivostim vsake dežele spadajo nedvomno tudi zvonovi v njenih cerkvah. Zlasti starejši ljudje so po glasu zvonov spoznali cerkev, o njih rojstvu, umestitvi in izgubi vsled kake naravne ali vojne nesreče so pisali v župnijskih knjigah. Prav posebno zanimivi pa so tudi napisi na njih, ker v teh se zrcali ljudska duša in povedo marsikaj. Seveda je le redek oni, ki bi iz radovednosti splezal v zvonik, da bi prečital, kakšen napis nosi zvon v linah na sebi. Iztaknili smo starega, kronista, ki nam je te poti prihranil. Ta pripoveduje:

»Najstarejši zvonovi na Koroškem so verjetno iz 13. in 14. stoletja in ne nosijo nobenih napisov. Tudi ni nobenega znaka na njih, nobene besede, po kateri bi bilo mogoče sklepati na datum njihovega vlitja ali kraj njihovega nastanka. Svoje sveto opravilo vrše kljub temu že stoletja nadvse zvesto in vestno. Take zvonove imajo stare cerkve kot so na primer Gospa Sveta, sv. Janez pri Wolfsbergu in Nikolsdorf pri Paternionu.

Prvi znaki na zvonovih, ki kažejo na njih poreklo, so pogosto nerazumljiva znamenja ali črke na zgornjem robu, kjer so običajno tudi okrasni. Take imata na primer cerkvi v Dhovšah (Lendorf) in Nussbergu.

Čim mlajši pa so, tem zgovornejši. Najstarejši napisi vsebujejo pobožne izreke, vrstice iz psalmov ali pa klic k Bogu, kot n. pr.: v Starem Dvoru (Althofen)

»O, večni Bog,
skrbi za telo tu,
tam za dušo povsod.«

Večina napisov je seveda v nemščini. Ime mojstra livarja najdemo le poredko, kakor je pač pri vseh prav starih umetninah. Skozi da res, da so vsi ti mali umetniki bili tako skromni. V poznejši dobi se je na žalost vršilo prav nasprotno: čim večji je bil zvon, tem slabše so bile črke in tem več nepotrebnega je čitati. Mnogokrat je slučaj, da zvon nima niti posvetila svetniku, v čigar fari pozvanja, pač pa ima na prvem mestu ime kakšnega K. u. K. župnika z vsemi naslovi, ki jih ima po cerkvenem šematizmu, temu slede imena razne krajevne graščinske gospode ter raznih drugih oseb, ki so »botrovale« ali kako drugače imele z zvonom kaj opraviti. Tak prazen napis moremo na primer čitati na zvonu v Dolah (Ponfeld), kam terga so tja pripeljali iz porušene cerkve Angela varuha, »da so ga v letu 1804. »nabavili« meščanje«.

Kronist pripoveduje tudi hudomušno, da je osemindesetdeseto leto svoje svobodnjaške sanje pustilo tudi na zvonovih. V Podgradu pravi zvon o sebi:

»Občina me je kot svojo last
dala postaviti v božjo čast,
ko je bil H. Schludermann Pfarrer,
moja botra pa J. Matschnigg in

Miha Thaler.«

Dve kaj važni novici nam povesta zvonova v Kamnu (Stein). Prvi se pohvali, da so ga leta 1864. prelili in da je pridobil 40 funtov na teži, njegov nekoliko obilnejši sosed pa nam kliče:

»Na stroške župnije so me prelili,
za dva centa odebelili
in zdaj vabim pobožne kristjane
za darove, na sveti altar djenek...«

Tretji zvon istotam pa je vreden večje pozornosti. Preskrbel ga je Vetrinjski samostan, redovniki pa so v lepi dvovrstni kitici prispevali napis, sličen onim na zvonovih v stolnici:

»V božjo čast se bom glasil,
Mathias Lantsmann me je vлил
leta 1688. v Celovci.«

Seveda je mnogo napisov tudi latinskih. Zlasti večji zvonovi imajo skoraj vsi latinske napise. Zanimiva je tudi uporaba imena zvon kot takega. Prav stari zvonovi se imenujejo latinski »notae, campanae.« Nemško ime »Glocke« je opaziti prvič šele v pismu sv. Bonifacija, ki prosi opata Hueberta v Angliji, naj mu pošlje zvon za njegovo cerkev. Ta zvon imenuje »Clocca.« Kronist pravi, da izvira to ime iz staro-nemškega »Klochon« in skuša svoje mnenje potrditi z dejstvom, da nemški Korošci še danes pravijo pamesto »Klopfen« — »Klocken.« Možak pa najbrž ni znal francoščine. Zvon je francoski »Clocche« in zvonik »clochet«. Franki pa so prinesli Germanom krščansko vero in z njo tudi cerkve in zvonike. »Clocche« in »Glocke« bosta torej verjetno frankovskega izvora.

Naj mimogrede omenim še o najstarejšem nemškem zvonu. Na zunaj nekako podoban kravjemu zvoncu, je bil približno dvakrat večji in ga je sv. Kunibert, kolinski knezoškof (623—663) posvetil za svojo stolnico. Z vpadom Normanov pa se je ta prvi zvon izgubil in izročilo pravi, da ga je našla — svinja. Ta neumna žival se je vsled te svoje srečne najdbe potem baje ovekovečila s pregovorom, da ima kdo »svinjsko srečo.«

Najstarejši zvon na Koroškem s čitljivo letnico, meni kronist, pa je v Nussbergu pri Gornji Reki (Obermühlbach). Dolgo časa se je moral mučiti, predno je razbral napis, katerega je našel prav zgoraj, tik pod takoiimenovano »havbo«:

»Sv. Janez in Marija, pomagajta nam iz
vseh stisk — 1431.«

Drugi najstarejši zvon pa je našel v slovenskem Podgradu. Ta zvon nosi prošnjo do Marije in letnico 1455.

Na zvonovih iz najstarejših časov je najti rimske, pozneje gotške črke. Velike začetnice so pogosto zelo lepo okrašene. Od sred. 14. pa do prve četrtine 16. stoletja pa se je pojavljalo gotške male črke, ki stoje stisnjene v strumno urejeni vrsti kot nekaki vojščaki, katerim načeljuje velika okrašena črka kot nekak poveljnik. V drugi polovici petnajstega stoletja že ni več tega reda. Uporablja se obojna pisava in si-

cer posrečeno ali pa neposrečeno, kakor je bil mojster livar več ali manj spreten. Od 16. stoletja naprej je prevladovala latinica. V preteklem stoletju so skoraj izključno uporabljali spet gotico.

Zvonovi — glasniki pravič-nosti in miru

Naš kronist govori potem takole:

»Medtem ko se ljudje med seboj prepirajo radi svojega materinega jezika, so zvonovi govorili v najstarejši dobi nemški, pozneje latinski, v najnovšem času pa marsikateri spregovori tudi slovenski. Včasih se pripeti, da v istem zvoniku visita dva z napisi v različnih jezikih. Prenekateri cerkveni zvon z nemškim ali latinskim napisom pa odroma na Kranjsko (v Ljubljano), kjer prelijejo ne samo njegovo zlitino, temveč tudi njegov jezik, ter se vrne in v lepem soglasju z ostalimi, ki se po starosti, jeziku in domovini od njega razlikujejo, opominja k vzajemnosti in strpnosti.

IZ STARIH ZAPISKOV:

Kako je pogorela cerkev sv. Martina v Ziljski dolini

Na južni strani spodnje Ziljske doline je na visokem griču v bližini Ziljske Bistrice stala cerkev sv. Martina. Daleč po tej prelepi dolini je bilo videti mogočen stolp te cerkve in donenje njenih zvonov se je razlegalo po vaséh in pobrežjih. V neposredni bližini cerkve je bila mežnarija, poleg nje pa župnišče. Trinajstega julija leta 1885. ob petih popoldne pa je v neki leseni uti poleg mežnarije nastal ogenj, ki se je z bliskovito naglico razširil na mežnarijo samo, nato na cerkev in slednjici na župnišče. Velika suša je takrat vladala in požar je imel lahko delo. Po vsej okolici so se razlegali groze polni vzkliki: »Vas gori.« Pravzaprav niso nič pretiravali: južni del vasi je bil v plamenih. Prihiteli so bili gasilci, toda cerkve niso mogli več rešiti. Obrnili so se in pohiteli gasiti požar, ki se je bil lotil kmečkih naselij. Cerkev v plamenih je nudila prizor, ki je še kasneje cel pokolenje navdajal z grozo: iz strehe so švigali plameni. Curki vode iz gasilskih cevih niso pomogli nič. Kmalu so iz zvonikov vih lin zazijali plameni in nepopisljiv je bil prizor, ko se je zvonik s prelepo kupolo nagnil in se zrušil v morju plamenov. Spočetka je bilo slišati še pozvanjanje zvonov v stolpu. Morda jih je veter zibal ali pa ogenj majal. Predno pa se je zvonik zrušil, je tudi njih žalajoči glas utihnil.

Cerkev je bila popolnoma pogorela. Ostali so samo deli zidov in goli kamniti oltar. Zvonovi so se v vročini stopili. Od mežnarije ni ostalo skoraj ničesar, spodnji del župnišča pa se je plamenov ubranil. Gospodarska poslopja so bila popolnoma uničena, v vasi sami pa je pogorelo sedem kmetij z vsemi stranskimi poslopji.

Zgodovinski dnevi 1. aprila

2. aprila 568 so odšli Langobardi v Italijo in napravili prostor Slovanom — našim prednikom, ki so se tedaj začeli naseljevati v današnji domovini.

6. aprila 885 je umrl sv. Metod, nadškof panonsko-moravski; njegovi učenci so ga pokopali v Velehradu na Moravskem.

11. aprila 1744 se je rodil v Kamniku pomembni slovenski slovstvenik Jurij Japelj; poznejši škof v Trstu.

12. aprila 1912 je umrl pisatelj Janez Mencinger.

12. aprila 1869 se je rodil v Krakovem v Ljubljani eden največjih slovenskih slikarjev Rihard Jakopič.

13. aprila 1858 je umrl v Neaplju znani slovenski misijonar v Afriki (v Sudanu in ob Belem Nilu) Ignacij Knoblar.

14. aprila 1836 je izšla največja Prešernova samostojna pesnitev »Krst pri Savici«.

16. aprila 1346 (na Veliko noč) je na državnem zboru v Skoplju (Južna Srbija), kronal patrijarh Joanikijski srbskega kralja Dušana Silnega za »carja Srbov in Grkov«.

19. aprila 1848 je hrvatski ban Josip Jelačić prekinil zveze med Hrvatsko in Ogrsko.

20. aprila 1872 je umrl v Zagrebu Ljudevit Gaj, narodni buditelj, književnik in politik hrvatski.

22. aprila 1886 se je rodil v Šidu v Slavoniji slovenski umetnostni zgodovinar in kritik dr. Izidor Cankar.

23. aprila 1878 se je rodil slovničar Peter Danjko, ki je deloval na Štajerskem in uvedel posebni črkopis »danjščico«.

24. do 26. aprila 1920 je bila v Ljubljani komunistična stavka s pouličnimi boji, toda oblast je neredu kmalu preprečila.

27. aprila 1896 je umrl v Ljubljani duhovnik in pisatelj Luka Jeran, sodelavec pri Bleiweisovih »Novicah«.

30. aprila 1671 sta bila obglavljena v Dunajskem Novem mestu (Wiener Neustadt) hrvatsko-slavonsko-dalmatinski ban Petar Zrinjski in knez Krsto Frankopan.

30. aprila 1915 je bil ustanovljen v Londonu Jugoslovanski odbor pod predstvom Hrvata dr. A. Trumbića.

VAŽNO OPOZORILO

S tem in prihodnjim tednom bomo ustavili pošiljanje »Koroške kronike« vsem poštnim naročnikom (abonentom), ki še niso poravnali zaostale naročnine za preteklo leto. Istočasno bomo vsem takim poslali tudi položnice. Če bo kateri naročnik poravnal, mu bomo po prejemu denarja ponovno pošiljali časopis.

Istočasno bomo poslali poštne položnice tudi ostalim naročnikom, katere prosimo, da se jih poslužijo in nakažejo naročnino za prihodnje mesece, za kolikor pač kdo hoče. Mesečna naročnina je od aprila dalje 2 šilinga, kot smo že pred par tedni objavili.

Uprava »KOROŠKE KRONIKE«

NAŠ TEDENSKI PODLISTEK:

Kako je Ferdinand Lesseps ustvaril največje delo 20. stoletja

SUEŠKI PREKOP

Stara, in vendar danes kljub vsemu tehničnemu napredku še vedno tako močna je želja človeka po čim bližjem in hitrejšem dosegu njegovega cilja.

Trgovina z Indijo in spodnjeazijskimi deželami je bila v preteklih stoletjih prenekatere evropske države obogatila kljub daljnji poti okrog Afrike. Španci in Portugalci, ki so odkrili Ameriko, so bili iskali Indijo, ker so zvedeli, da je tam obljubljeni denar, kjer na leto trikrat žanje, kjer je vsak drugi kamen zlato in kjer slabšega sadu od pomaranče sploh ni.

Tudi v Indijo so prišli in celo na Kitajsko in Japonsko. — Benečanski svetovni potnik Marko Polo je prepotoval vse mongolske dežele, bil povsod lepo sprejet, se priljubil Kitajcem in Japoncem, sprejel ga je celo njihov cesar in ko ga je njegova hčerka videla, se je vanj zaljubila. Ta naš bližnji sosed — namreč Benečan Marko Polo — pa se je vendarle vrnil domov in se odrekel naslovu japonskega cesarja. Povedal pa je seveda, kakšno bogastvo leži v deželah, ki jih je bil obiskal.

Bilo jih je še mnogo ki so njegovemu zvedu sledili in vsi so prinesli slična sporočila.

Evropske države so vsled tega zaslutile svojo bodočnost v teh prekomorskih deželah, gradile brodovja za trgovino s temi deželami ter obenem obžalovali, da je pot do njih tako dolga. Kdor je hotel iz Sredozem-

skega morja priti do Indije ali dalje na vzhod, je moral obpluti vso afriško celino. In na tej poti je na stotine ladij romalo na morsko dno. Dolga, mesece trajajoča je bila pot trgovske ladje, ki si je bila namenila priti do Indije. Pot v Indijo je terjala človeška življenja ob neštetihi brodolomih, — potovanje nazaj, če je sploh vršilo do nje, ga je v primeru nesreče terjalo izgubo vsega zlata in drugih dragocenih kovin.

Danes bi dograditev takega prekopa pomenila sicer uspeh za vsako državo, ne bi pa predstavljala nikakega čudeža in nikakega epohalnega triuma, kakor je to bilo pred osemdesetimi leti, ko so prekop gradili. Sueški prekop, Panamski prekop in Pacifična železnica v Severni Ameriki so na vsak način še vedno med največjimi deli človeškega genija in človekove marljivosti. Mnogi so gradile te tri stvari in tisoči in tisoči so pustili svoja življenja na kraju neenake borbe s prirodo, nedovoljnimi delovnimi pogoji in boleznimi. Može pa, ki so svojo veliko zamisel uresničili vsemu človeštvu v korist, so se proslavili za vse veke. Eden takih je Ferdinand Lesseps, graditelj Sueškega prekopa.

Najbrž bi se Lessepsovo ime nikdar ne imenovalo v zvezi s tem prekopom, če ga usoda ne bi zanesla v Egipt. Kot diplomata je življenje prineslo na egiptovski kraljevski dvor, kjer je bil opolnomočen za stopnik Francije. Njegova dramatična živ-

ljenjska pot pa se je pričela z dnem, ko se je v prvem svitu jutrove dežele dvobojeval z grofom Mardoujem. Ne bi bil prišel živ iz tega dvoboja, kajti Mardou je bil znan kot najboljši in najneizprosnejši sabljač na egiptovskem dvoru, če ga ne bi bila rešila ženska, ki je s svojim prihodom grofa za trenutek zmedla in ta trenutek je že omahujoči Lesseps svojega nasprotnika težko ranil. Mardou je izgubil dvoboj, pa tudi dekle, zaradi katere se je dvobojeval. To dekle je bila Marion Brosart, hčerka egiptovskega veletrgovca in milijonarja.

Ko sta se kot zaročenca vozila po Nilu ali jahala na kamelah skozi puščavo, ji je Lesseps razlagal svojo veliko zamisel o umetni vodni zvezi med Rdečim in Sredozemskim morjem. Kazal ji je rahlo, toda dovolj opazno nižino, po kateri je pred tisočletji ta prekop baje že tekal. Izkopati ga je dal perzijski kralj Darej. Puščavski viharji pa so ga zašipavali s peskom, postal je sčasoma neuporabljiv in nobenega velikega vladarja ni več bilo, ki bi si ga bil upal znova izkopati.

Lesseps je bil pri egiptovskem podkralju Said Paši nadvse priljubljen, saj je bil dolga leta njegov domači učitelj. Tudi njemu je razodel svoj načrt in našel veliko razumevanje in podporo, čeprav je Carigrad, pod čigar nadoblastjo je Egipt takrat še bil, že takrat temu načrtu dokaj nasprotnoval.

Vse je kazalo, da bo Lesseps že takrat mogel pričeti s pripravami za začetek, prišlo pa je drugače. V Egiptu je izbruhnila kuga in vsa skrb vlade je veljala pobijanju tega takrat še tako nevarnega ljudskega sovražnika. Lessepsova pa je zadel hud udarec v nadvse dramatičnih okoliščinah. Ena

prvih žrtev kuge je bila njegova Marion. Na dvornem plesu, v trenutku, ko je kralj stopal v dvorano, se je Marion zrušila na tla. Zdravniki so ugotovili kugo in panika se je iz kraljeve palače razširila po vsej deželi.

Leta 1847 je Lesseps zapustil Egipt. Rotterdam, Malaga, Barcelona in Rim so bila mesta njegovega diplomatskega udejstvovanja, dokler se ni odrekel nadaljnji politični karieri ter se umaknil na posestvo sorodnikov v Berryju v Franciji. Marion in pa svoje zamisli o sueškem prekopu pa ni pozabil. Načrt je v njem dozoreval.

Bilo je nekega večera v letu 1855., ko so se številni časnikarji zbrali v veliki predstobi pariškega hotela »Excelsior«. Čakali so na sprejem pri Lessepso. Kmalu za tem so stali pred visokim gospodom ostrih potez in že nekoliko osivelih las. Lesseps jim je poročal o pristanku cesarja Napoleona III. na njegov načrt o zgraditvi Sueškega prekopa. Da je mogel pridobiti dvor za svoj načrt, je bila nedvoumno zasluga njegove polnečakinje, cesarice Evgenije, ki se je bila navdušila za ta projekt. — Časnikarjem pa je govoril: »Prekop, ki ga nameravam izkopati med Azijo in Afriko, bo dolg samo 112 kilometrov, prihranil pa bo ladijam 9000 kilometrov poti okrog rtiča Dobre nade. Že sam prihranek na premostu in ostalem gorivu zagotavlja rentabilnost podjetja. Sam res nisem inženir, toda že dolga leta obstaja študijska komisija za izvedbo tega načrta, ki je tudi že pripravila znanstveno in tehnično dobro utemeljene izsledke in osebno smatram, da so predvsem načrti avstrijskega inženirja Negrellija povsem izvedljivi.

(Dalje prihodnjic.)

Pisana poljana

LOJZE NOVAK:

NA KRIVI POTI

I.

Sneg je kar vidno kopnel. Le tu in tam se je še svetila v kakšni kotanji bela lisa snega kakor izgubljena ovčica. Na sončnih rebrih so se pokazale prve pomladanske cvetice in izpod hrastovega lista je sramežljivo pokukal zvonček in zazvonil v pozdrav prihajajoči pomladi. Vsa narava je utripala v skrivnostnem pričakovanju.

Stara ženica — Klančarjeva Meta — je sključena stopila iz napol podrte bajte. Tu di njo je privabilo življenje prebujajoče se narave izza zapečka. Ozrla se je v dolino proti vasi. S pogledom je božala posamezne hiše, cerkev in končno se ji je pogled trudno ustavil na pokopališču. Solza se je zableščala v njenem uvelom očesu, se utrla in počasi zdrknila preko od let nagubančenega lica na suho koščeno roko, kjer se je zableščala kakor biser.

»Oh, Ti moj Bog!« je vzdihnila ter šla počasi z roko preko lica in si obrisala solze, ki so ji še vedno, kakor utrinki na zvezdnatem nebu, drsele po licih.

»Nesrečni otrok! Še preden si ga poznal — svojega očeta —, ti je legel v preran grob! Hotela sem ti ga nadomestiti, kolikor je bilo v mojih močeh! Pehala sem se od zore do mraka, da bi tebi bilo v življenju lažje! Pritrigovala sem si, da sem te dala v mestne šole! In zdaj? O, to je grozno! Moj otrok — moj Ivan — izprijen dijak, propal... Neznosno!«

Zopet so se ji vlile solze, solze razočarane matere. Še bolj se je sključila, da je bila videti majhna, slabotna kakor otrok. Vsedla se je na klopec pred hišo. Nekaj časa je zaupno zrla proti cerkvi, nato pa je sklenila roke in molila za izgubljenim otrokom...

Sonce je zagrnil črn oblak. Materi se je zdelo, kot da bi tudi sonce sočustvovalo z njo. Počasi je vstala in vstopila v bajto. V čumnati je vladal polmrak. Odprla je skrinjo. Pokrov je zaškripal, kot bi nekdo zajel. Med obleko je poiskala velik črn molitvenik in si nataknila očala. Iz njega je potegnila rumen ovoj, ga odprla in vzela listič. Počasi je brala. V nekaj kratkih vrsticah ji je ravnatelj višje šole naznanil, da je učenec — Klančar Ivan — izključen iz šole zaradi ponočevanja in popivanja.

Že neštetokrat je prebrala te vrstice. Čim večkrat jih je brala, tem bolj ji je kravavelo srce. Dva dolga meseca sta minila, odkar je bila obveščena o sinovi nesreči, toda od njega samega nobenega glasu. Pismo in molitvenik je položila nazaj v skrinjo ter zaprla pokrov. Zaupno se je ozrla na sliko Marije sedmerih žalosti: »Marija, daj vrni mi ga, mojega Ivana! Pripelji ga na pravo pot!«

Zazdelo se ji je, da se ji je Marija nasmehnila. »Da, Marija, Ti mi ga boš vrnila!«

Sonce je zopet posijalo v sobo.

II.

Pust aprilska dan je bil. Nad mestom so se podili črni oblaki. Začelo je nalahno pršati. Vse je bilo pusto in neprijazno. Ljudje so mrzlično hiteli vsak svojo pot. Sem ter tja je zatrobil avtomobil ali zazvonil voz električne železnice. Stražnik na križišču je leno dajal znamenja z roko.

Iz beznice ob vhodu v stransko ulico je hripavo donel glas harmonike, s katerim so se mešali posamezni glasovi že pijanih ljudi. Med gosti, ki so bili videti kaj postopaske, se je spretno sukala starikava babura — natakarka ter hvalila svojo žgano piščo. V pivnici je bilo zatohlo in oblaki dima so se vili proti stropu.

Najbolj glasna je bila družba v kotu za vrati in tudi natakarka je imela največ opravka pri njej. Bilo je pet mladih fantov — upadlih lic in bledih obrazov. Najbolj drzen, ki je bil kuštravih, rdečkastih las in upadlih lic ter je tičal v oguljeni črni suknji in so ga klicali za Tomaža, je vstal, pograbil natakarko ter se z njo zavrtel po taktu harmonike po pōdu. Tedaj je ostala družba hripavo zavpila in vse povprek za glasnim hrupom pozdravljala prišleca, ki je pravkar prispel. Tudi njegova obleka je bila oguljena in vse je pričalo, da je pripadnik te družbe in v srcu dobro poznan.

»Pozdravljen, Ivan! Kako? Si se že potolažil? Ali se ti še vedno toži po šolskih klopek?« ga je laskavo nagovorila natakarka. Tudi njen plesalec Tomaž je pristopil.

»Ti pa pojdi in naju pusti sama, da se pomeniva!« je z zapovedujočim glasom rekel natakarki.

»Da vama žganja prinesem, pa menda dovoliš! Slišiš, kako Ivan ženketi z denar-

jem?« se je zvito namuznila.

»Pa ga daj!« zavpije Tomaž. Prisedla sta k stranski mizi. »Ivan,« je povzel fantlin ter meril Ivana s predirljivim pogledom. »nekam čuden se mi zdiš zadnje čase! Bodi vesel, kakor sem jaz, pozabi na preteklost! Res ni imeniten naš poklic, a nese pa dobro! Brez denarja še nisi bil nikoli, odkar delaš z menoj, če več ne — za žganje ga je vselej dovolj! V njem najdeš tolažbo in pozabo!«

Natakarka je postavila polič na mizo. Hlastno je segel po njem ter natočil najprej Ivanu potem pa sebi. Nato sta trčila in pila.

»Danes imam imeniten načrt! Če se posreči, nama vrže precej lepe denarce! Oh, nič, če se posreči — mora se! Ne vem, če bi sploh komu drugemu zaupal kot tebi, Ivan in tudi sama lahko opraviva!«

»Kaj pa bo takega?« je radovedno vprašal Ivan.

Tomaž se je odkašljaj, si natočil kozarec in pil.

Sklonil se je k Ivanu: »Danes sem si ogledal tabernakelj v cerkvi. Zlshka prideva do njega. Preden odzvoni avemarijo, se vtihotapiva v cerkev in se skrijeva na koru. Ko cerkovnik zaklene vrata, pa na posel! Preskrbel sem si že vrvi, s katerimi se lahko spustiva skozi lino na prosto. Še nočjo lahko prodava kelih in druge dragocenosti. Stari žid Rato bo vse prevzel! Mar ni enostaven in lahek načrt?«

»Seveda,« se je prisiljeno nasmehnil Ivan.

»Ampak jaz ti ne morem pomagati.«

»Kaj? Si taka mevža? Tega se nisem nadejal!«

»Ne, nisem mevža, nekaj drugega me teži. Danes sem izvedel, da je mati težko obolela! Pomisli, naj se nama ne posreči in naju ujamejo! Če bo to zvedela moja mati, ji zadam smrtni udarec — njen lastni otrok! Ne! Ne morem!«

Bil je majhen, droben ciganeček. Kakor sploh vsi cigani raztrgan in umazan. Oči velike, sanjave in nemirno v daljavo strmeče; lličnici narahlo izstopajoči nos orlovsko ukrivljen. Kadar se je smejal — a to je bilo le redkokdaj — so se mu zasvetili drobni, beli zobje. Njegovi črnosvetlikajoči kodravi lasje so mu uporno silili preko čela v oči...

Bilo je nekoč spomladi, ko sva se prvič srečala. Ni bil sam, ampak je prišel s staro sključeno ciganko. Težko je hodila in večkrat jo je moral čakati, ko sta šla od hiše do hiše. Starka je nosila veliko nerodno culo v katero je spravljala milodare, on pa je stiskal pod pazduho gosli. V drugi roki je držal lok, ki mu je obenem služil za palico. Plašno je gledal po sobi, ko sta vstopila. Nato je nastavil gosli, zabrenkal in lok mu je zdrsel po strunah. Trepetajoča, boleče otožna pesem je zadržela v strunah in se izgubljala, kakor daljni prizvok, skozi odprto okno na vrt... V čudnem blesku so mu zagorele oči, ustnice so se zganile in iz grla mu je privrela pesem o materini ljubezni... — Prav tako otožna in trepetajoča se je družila z zvoki strun, se prelivala kakor solze iz materinega očesa, nato zopet zatrepetala kakor božajoča materina roka.

Ko je prenehal, se je zopet plašno ozrl po sobi. Njegove oči so nemirno begale, kakor bi nekaj iskale. Ciganka je spravljala v culo dar in si otirala solze. Njen pogled je bil otožen, trepalnice vlažne in še bolj sključena se mi je zdela. Nato sta se poslovila. Stopil sem skozi vežo za njima.

»Lepo si igral,« sem ogovoril ciganka. Plašno me je pogledal in mi ni odgovoril. »Pa še kaj pridi,« sem ga povabil. Tudi to pot mi ni odgovoril Samo prikimal je. Dolgo sem strmel za njima, ko sta šla po vasi — od hiše do hiše...

Čez teden sta se zopet oglasila, še bolj sključena in otožna je bila ciganka. In tudi strune so zveneale otožno, kakor bi čutile nekaj težkega, žalostnega. To pot ni pel. Ustnice so bile stisnjene, oči vlažne, zastrite z roso, ki mu je visela na trepalnicah. Nato sta šla. Pogosto je počivala uboga, stara ciganka, naslonjena na malega spremljevalca. Potlej ju nisem več videl...

Pozno jeseni je bilo. Stal sem za hišo in prisluškoval selesenju listja, ki ga je veter

»Ne tako, Ivan! Jaz vem, da ne misliš tako, kot govoriš! Ravno s tem lahko pomagati bolni materi! Dobiš denar in se kot gospod vrneš! Pomisli!«

In zopet sta pila. Končno sta se zedinila. »Torej velja! Ob sedmih zvečer se dobiva pred cerkvijo!« je dejal Ivan, še enkrat krepko potegnil iz kozarca in odšel.

Na ovinku se je zaletel v stražnika, ki mu je prisolil krepko brco. Malone motoglav se je opotekal dalje po umazani stranski ulici. Pri eni izmed zadnjih nesnažnih hiš je vstopil in zlezal po škripajočih, vrgastih lesenih stopnicah na podstrešje. Tu je imel sobico. Iz surovih desk zbita miza in postelja sta bili vse pohištvo. V oknu pa se je tu in tam šopiril zaprašen papir. Ivan se je trudno zavalil na posteljo med kup cunj ter kar oblečen zaspal.

III.

V tovarni je zatrobila sirena. Delavci so trumoma hiteli vsak proti svojemu stanovanju.

Tudi Ivana je vzdramil glas sirene. Počasi se je zavlekel s postelje. Pogledal je skozi zapraшено okno na cerkveno uro. Bilo je pol sedmih.

»Zdaj bo pa že čas!« je zamrmral, vzelo oguljen površnik in se napotil na domeno mesto.

Točno ob sedmih sta se dobila s Tomažem pred cerkvijo. Vstopila sta. Zamolklo so odmevali njuni koraki po cerkvenem tlaku. Pred tabernakljem je pobožno molila ženica. Ivan se je nehote spomnil matere in čudno ganotje ga je prevzelo. Toda neka čudna moč ga je gnala, da je kot pohlevno jagnje posnemal Tomaža. Pokleknila sta in hlinila pobožnost.

Ko je ženica odšla, sta vstala, se tiho splazila na kor in se potuhnili. Dobro četrt ure je minilo, preden je cerkovnik odzvonil ter šel po cerkvi. Ko se je prepričal, da ni nikogar, je zaklenil vrata in počasi odkrevsal proti župnišču.

»Zdaj pa le na delo!« je dregnil Tomaž Ivana. Tiho in molče sta se plazila proti oltarju. Pred tabernakljem je brlela večna luč — ter risala pošastne sence po zidovih. Ivan se je zdrnil. Za trenutek je postal. Pogled mu je obstal na razpeli na vratih tabernaklja. Zazdelo se mu je, da se je utrla solza iz Zveličarjevega očesa, ki je proseče zrla nanj. Nekam tesno mu je postalo

otresal z jagnjedov. Tedaj sem zaslišal korake. Ozrl sem se. — Bos, umazan in raztrgan je stal pred menoj. Gosli so mu visele malomarno čez hrbet. Roke je tiščal v žepih. Njegov pogled je bil otožen. Po goslih sem ga spoznal — ciganka... Shujšal je, odkar sem ga zadnjič videl — spomladi, ko je bil prišel s staro ciganko. To pot je prišel sam. Počasi je snel gosli s hrbta. Z drobnimi, od mraza odrevenelimi prsti prijel za strune...

»Pusti,« — Saj ne moreš. — Pojdi v hišo in se ogrej.«

Odkimal je in pokazal z roko na cesto. — Razumel sem ga. — Za cesto si ustvarjen, kakor vsi tvojega rodu... Kakor deseti brat...

Veter se je zbudil in zapihal skozi vrhove na pol golih jagnjedov. Dvignil je gosli. Odreveneli prsti so tipali po strunah, ki so je čale, vzdihovale in jokale...

Zadnji listi so se suli z jagnjeda, padli na tla in trepetali med uvelo travo.

Še bolj otožno so zapele strune, zadržele kakor v neotolažljivi, globoki žalosti — pa utihnile...

Globoko je klonila glava malemu ciganku. Krčevito je pritisnil gosli na prsi, da so strune zajecale...

Glasno je zaihtel:

»Mama.«

I.n.

V celici

Zunaj je noč. Vihar zavija okoli oglov in težke dežne kaplje bijejo po zamreženem oknu. aZ poslopjem jedijo v viharju mogočne smreke. Razbesnelo neurje jih skuša upogniti k tlom. Njih ječanje je ena sama prošnja za milost:

»Pri-za-neesi! Pri-za-neesi...!« Tako prosil slabejši močnejšega.

Jaz pa ležim na pregradi in buljim v noč nad seboj. Neopazno beži čas v nepovratek, nihče ga ne meri. Pač, morda ga merijo utripi mojega srca, ki mi nemirno razbija v prsni. Moje misli skušajo prodreti temo in težke oblake, trudne oči bi rade zrlle svetlobo in cvetje. Moje vročino čelo hlepi po mehki, nežni ženski roki...

Pa je vse zastoj. Zunaj je noč in nebo je zastrito s črno prevoso. Še tisto malo cvetja, ki je krasilo pusto jetniško dvorišče, je naliv zbil k tlom. Umazana mlakuža se

Pomlad

Čez gore se razvila zarja in vetrič rahlo vmes pihlja, pomlad se s poljem pogovarja in stvarstvu ljubko se smehlja.

K studenčku sedla je pod skalo, priklonil se je sivi hrast, krilateci so zapeli hvalo Stvaritelju, ki daje rast.

Igra na paši se pri čredi, metuljčke pisane lovi; ves božji dan na vrtni gredi priliva, pleve in sadi.

Povsod je cvetja natrosila, vsak grič je kakor njen oltar, nanj med prižiganjem kadila polaga svoj skrivnostni dar.

Limbarski.

pri srcu. Skozi možgane mu je šnila misel na trpečo mater.

»Ne! Ne morem! Usmiljenje, o Jezus! O, jaz nesrečnež!« je kriknul, da je ostro odmevalo po cerkvi ter stekel v zvonik. Po vrvi, ki sta jo pripravila, se je urno spuстил na prosto in hitel proč, kar so ga nesle noge.

Tomaž je bil tako presenečen, da prvi hip ni mogel spregovoriti niti besede. Šele ko je Ivan že bežal po cerkvi in v zvonik, je začel vpiti za njim, a Ivana ni bilo več...

IV.

Začelo se je svitati. Prva zarja se je razlila čez nebo. Počasi so se jeli zlatiti vrhovi gor. Proti vasi je stopal samotni potnik, krenil je navkreber proti Metini bajti.

Bil je Ivan.

Dogodek prejšnjega večera ga je tako presunil, da je sklenil takoj se vrniti k materi in prositi odpuščenja. Prej je stopal brezskrbno; zdaj pa, ko se je bližal domu, mu je burno bilo srce. Precej časa je trajalo, da se je odločil in stopil proti bajti. Nalahno je pritisnil na kljuko. Vrata so bila zapahnjena. Nekaj časa je molče stal, nato pa krepko potrkal. Znotraj so se slišali počasni, drsajoči koraki. Ključ je zazkrtal in vrata so se odprla.

»Ivan. Moj Ivan! Vedela sem, da se vrneš!«

»Mati!« je bolešno kriknul Ivan. »Odpusti mi! Grešil sem!«

»Samo, da si prišel! Vse je pozabljeno — odpuščen! Še si mlad! Vse lahko popraviš!«

»Ali je res? Mati! Vi ste mi odpustili?«

Solze kesanja in radosti so se mu pokazale v očeh. Mati je ginjena objela sina.

Tedaj pa je vžlilo sonce in razlila se je žarka luč ter objela naravo kakor zlat pajčolan. Škrjanček se je vzdignil v sinje višave in zapel. Kakor da bi se utrgal mogočen plaz, se je razlila pesem tisočerihi ptičjih grl in odmevala po gozdu...

preliva po njem.

»In kje si ti, dekle z mehko dlanjo?« Moje oči prodirajo temo in zro pred seboj žitno polje v zornem poletju. In tu prihajaš zdaj ti, modro krilo ti valovi v vetru, po ramah imaš razpuščene lase in okrog usten ti igra nasmeh. Takrat in tako sem te spoznal in vzljubil. Zidala sva gradove v oblake, ki so hiteli nad nama v nedogled. Ves svet je bil najin in v najini preserni prevzetnosti sva menila, da sije sonce in da cveto rože samo za naju...

Ob meni je zopet noč, potem zro moje oči novo sliko. Meglen jesenski dan je in na razpotju stojita mož in žena. »Zaupaj vame in čakaj, da se vrnem...« prosi mož. »Čakala bom, do smrti...« Potem se razideta s trudnimi, težkimi koraki, vsak na svojo stran...

Zdaj so tri leta molka med nama. Kot da je vse za večno pokopano. Pa ni. Bolestni spomini so še tu, potem pa zopet dvomi, obup in — upanje. Da, upanje, ta drobna lučka, ki je tudi razbesneli vihar ne more udušiti.

Za poslopjem še vedno jedijo smreke in prosijo milosti. Tako prosil slabejši močnejšega.

V meni pa se jasni. Čudežna zarja se razliva po celici in ko prisluškujem ječanju orjaških smrek, mi šepetajo ustne:

»Ne milosti, le pravice in jasnosti Te prosim, o Gospod...«

D. Pohar

Obletnica Kalvarije koroških Slovencev

Dneva 14. in 15. april bosta v zgodovini Koroških Slovencev zapisana kot mejnik, ko je šlo zato, ali bodo Slovenci na Koroškem iztrebljeni, ali bodo vzdržali pod pritiskom nacističnega nasilja. Zasedovanje in uničevanje slovenskega življa na Koroškem se je posluževalo že prej raznih metod, toda leta 1942. se je razlil nacistični bes, računajoč, da mu ne more nobena stvar več iztrgati zmage iz rok. Prva faza so bili izgoni, zaporji in konfinacije, druga faza pa je bila masovna izselitev, katere šesto obletnico obhajamo letos. Pred šestimi leti je bilo na stotine in stotine slovenskih družin pregnanih s svojih domov in izseljenih. Mnogo se jih je vrnilo, toda doma niso našli ničesar več. Vse je bilo izropano in odpeljano, ali pa se je na njihovem imetju šopiril tuji privandranec, ki ga je nacistični režim poslal. In mnogi teh, ki so se vrnili in živijo že tri leta v demokratičnem redu, niso še dobili nazaj tistega, ali niti del tistega, kar jim je bilo ukradeno v imenu nacistične misli. To, kar se je zgodilo se ne da izbrisati več, se ne da več preprečiti.

Toda čas bi že bil, da bi dobili povrnjeno tisti, ki morajo še sedaj čakati na milost, čeprav jim je bila storjena krivica. Mnogo pa se jih ni vrnilo, čeprav so takrat, ko so jemali slovo od domačega praga trdno upali, da se še enkrat vrnejo in da bo pravica zmagala nad krivico in nasiljem. Toda niso doživeli tistega srečnega trenutka, ko se je svet rešil največjega nasilstva, ko so padali bogovi in je zgrmel krivični red. Morali so umreti zaradi nasilja, pomandal jih je pruski škorenj, ker so »ogrožali« mogočni rajh.

Imena Maier-Kalbitsch, njegov namestnik v izselitvenem uradu Fritz, Kalbitschevi sodelavci dr. Richard Wanner ter notorični sovražnik Slovencev Hans Steinhilber ne bodo nikdar pozabljeni in se pozni rodovi bodo imena teh zločincev, ki so

Neznan kralj

V ameriški vojski in sicer pri vojaški policiji služi svoj rok Raymond J. Brown. Mož je zelo znan, saj je eden najboljših boksarjev ameriške vojske, ki je odnesel do srede januarja tega leta že 626 zmag. Toda niti vojaški predstojniki niti njegovi tovariši do pred nedavnega niso vedeli, da je Brown v civilu kralj — čeprav samo na Samoa otokih.

Zadeva je prišla na dan, ko so prebivalci Samoa otokov vprašali vojaške oblasti, kaj nameravajo odpustiti njihovega kralja, čigar kraljevsko ime je Lafai Lauvale Lutu. Zadrega je postala še večja, ko je kralj izjavil, da mu še na misel ne pride, da bi se vrnil domov pred odslužitvijo vojaške službe. Izjavil je, da je za svoje podanike dovolj storil, saj je nakazal vse svoje dohodke iz boksaških tekem državni blagajni svoje države.

toliko naših ljudi pogladi v smrt, zato, da bi ohranili sebe, izgovarjali s studom pa tudi z strahom. Kakor je bila v zgodovini doba turških vpadov v slovenske kraje mejnik, ki se je še danes ohranil v ustnem izročilu ljudstva, prav tako bo nacistično divjanje nad slovenskim narodom mejnik, zapisan s krvjo naših žena, mož in tudi otrok. Kakor se je iz turških časov ohranila slovenska mučenica in junakinja »Miklova Zala«, tako se bodo iz dobe nacističnega nasilstva ohranili mučenci in mučenice, junaki in junakinje. Razlika je sedaj samo ta, da je ves slovenski narod Miklova Zala in da je ves slovenski narod veroval v zmago pravičnosti, da je pričakoval tistega, kar mu je bilo odvzeto — svobode, kakor je pričakoval Zalin Mirko in veroval

v njen povratek toliko časa, dokler ni prišla.

Toda napačno bi bilo zaradi dejstev, ki so se zgodila in jih nihče ne more izbrisati več iti v neko narodno nestrpno smer ter težke dni, v katerih živimo delati še težje, namesto da bi si jih lašali drug drugemu. Ne mislimo pa, da krivci ne smejo biti kaznovani. Kar je mrtvega je mrtvo in se ne povrne več. Toda tistim, ki so ostali živi, narodu, ki je ostal, je treba povrniti storjene krivice. To pa navadno stori lahko samo tisti, ki ima oblast v rokah. In ta naj se drži starega pregovora: Vsak mi je brat, pa naj bo kakršne koli vere. Samo tako, če bomo vsi iskreno mislili, bomo med seboj v miru živeli.

„Velikansko oko“

Velikansko oko novega orjaškega daljnogleda na gori Palomar je pričelo preiskovati neskončno nebo z vrha opazovalnice, ki leži v višini 1.650 m pri mestu San Diego v Kaliforniji, 48 km od obale Pacifika.

Prvi poizkusi z novim daljnogledom, ki ima premer 5,08 m, so dali dobre rezultate in ameriški astronomi upajo, da bodo mogli z njegovo pomočjo preiskovati nebesna čuda na razdalje 1 milijona svetlobnih let, kar bi znašalo približno 9.400.000.000 km. To bi omogočilo, da bi lahko videli zvezde, meglice in druga nebesna telesa, kot so bila pred milijonom let in bo odgrnilo zavese, ki zakriva čuda medplanetnih prostorov.

Da bi se to lahko uresničilo, je bilo treba končati najtežavnejše in najveličastnejše delo optike do danes. Treba je bilo namreč dati potrebno krivino z računsko točnostjo ogromni stekleni masi, ki tehta 13,07 ton in iz katere je bilo treba napraviti novo lečo. Po postopnih zlitjih in po dolgem ohlajanju so ogromni stekleni sklad v ukrivljeni obliki prepeljali iz okolice New Yorka, kjer so ga vili, v tehpoložki zavod v Pasadena v Kaliforniji. Tam so 22. aprila 1936 pričeli z brušenjem in čiščenjem, ki je zahtevalo 180.000 delovnih ur ter je postavilo potrpežljivost in živce odgovornih tehnikov pred trdo preizkušnjo. Dr. John A. Anderson, znani astronom in Nobelov nagrajenec, je ves ta čas razen medvojne dobe osebno vodil vsa dela. Za odstranitev s plošče 4,7 ton kristala so porabili več kot 28 ton prahu in smrkovega materiala. Pri zadnjih delnostjo in so večkrat porabili za to tudi ves teden, da so odstranili z leče desetinko grama.

Toda to naporno delo pa je tudi pripomoglo, da so dosegli točno parabolično krivino, ki omogoča mikrometrično točne fo-

tografske slike. Z daljnogledovega zrcala projicira slike v 18 m dolgo cev, na dnu katere je nameščen fotografski aparat. Ogromna leča pa je le en del, čeprav najvažnejši, celotne priprave, ki tehta skupno 453,6 ton ter ima višino šestih nadstropij ter je občutljiva tudi na pritisk enega samega prsta, ker sloni na plasti olj, ki imajo stalno gostoto 0,076 mm.

Ko so 4. oktobra 1947. končali z brušenjem, so eno stran leče potopili v aluminij ter so jo tako spremenili v zrcalo. Nato so jo z avtomobili prepeljali na vrh gore Palomar. Tam ugrajena pričakuje, da jo bo človeški duh, ki jo je napravil, tudi uporabljal in poglobil človeško znanje. (AIS)

53 vas v občini Važenberk; 56 dva enaka soglasnika; 57 kazalni zaimek; 58 kraj v občini Otok ob Vrbskem jezeru; 61 dom, streha; 63 avstrijski general iz prve svetovne vojne; 65 uhata žival; 67 narava; 70 osebni zaimek; 71 čil, ognjevit; 72 bližnja sorodnica; 73 nesvoboden kmet; 74 kraj v občini Bela pri Železni Kapli; 75 kraj pri Celovcu; 76 moško krstno ime; 77 kraj v občini Kotmara ves.

Navpično: 1 vas južno od Celovca; 2 razbijem, razvrednotim; 3 žensko krstno ime; 5 tropska žival; 6 brezpravno ljudstvo; 7 moško krstno ime; 8 tuje moško krstno ime; 9 večja občina nad Rožno dolino; 10 španski določni člen; 11 besedica, s katero opišemo udarec ali padec; 13 osebni zaimek; 16 eden izmed celjskih grofov; 17 prvi izraz pri štetju; 18 znamenje prvovrstnih likerjev; 19 naplačilo; 22 igralna karta; 23 pridelovalec močne pijače; 25 vodna rastlina; 26 ruska sveta podoba; 28 znan kraj v Dalmaciji; 28b kraj v občini Kotmara vas; 30 bog ljubezni; 32 »božja travica«; 34 bistven del človeškega telesa brez zadnje črke; 35 mednarodni izraz za sever; 36b nasprotje od bolan; 38 domači izraz za sprejeto, svitke; 41 del voza; 42 učitelj, govornik, slovničar; 44 absolut višje poljedelske šole; 47 pritok nemške reke Fulde; 48 nikalnica; 50 kratka utežne enote; 51 bolezen srca; 54 odboj svetlobe, sij; 55 vrsta barve, prevleka; 56 kratka za »glavnik«; 57 veznik; 59 hišni nasad; 60 egiptovska reka; 62 človeški udje; 64 noša, krojaški rez; 65 prva črka je samoglasnik, ostali dve dva enaka soglasnika; 66 jezero v nemščini; 68 družinski poglavar; 69 žensko krstno ime; 71 pomikati se, hoditi; 72 vzklík.

Največji denar na svetu so rabili pred 100 leti v Oceaniji na Karolinskih otokih. To so bili neke vrste kamni, rumene barve. Njihov premer je znašal dva metra, debeli pa so bili 30 cm. Tehtali so 300 do 500 kg.

Starost droves. Največjo starost doseže platana s 5000 leti, takoj za njo stoji cipresa in tisa s 3000 leti; hrast doseže starost 2000 let, smreka 1200, za njo pride na vrsto lipa s 1000 leti, macesen s 600, bor s 570, topol s 500 leti. Bukev doseže le 200 let, gaber, ki se nam zdi zelo odporen, pa le okoli 140 let.

Prvi narod, ki je uporabljal svetilni plin (naravni) za razsvetljavo stanovanj, so bili Kitajci. Ti so napeljali plin po votlih bambusovih palicah iz solnih rudnikov v mesta, kjer so ga pridno uporabljali.

Vrtovi svobode v Združenih državah

Med različnimi pobudami, ki so nastale v Združenih državah, da bi preprečile svetovno prehranjevalno krizo, je posebnega pomena tudi posebna kampanja »Vrtov svobode«. To pobudo je dala vlada skupno s privatnimi organizacijami z namenom, da bi vzpodbudili Američane k obdelovanju približno 20 milijonov vrtov v letu 1948. Na teh vrtovih bodo lahko pridelali vsaj 6 milijonov ton povrnitine za notranjo potrošnjo. S tem pa bi dali na razpolago za izvoz druga živila. Pobuda za »Vrtove svobode« je nekako nadaljevanje v mirni dobi takozvanih »Vrtov zmag«, ki so jih pričeli gojiti med vojno, ko so morale Združene države prenašati ogromno breme preskrbovanja z živili vse zavezniške sile. Ta pobuda je takrat našla navdušen odziv pri prebivalstvu. Leta 1943 je proizvodnja »Vrtov zmag« uspela, da je pokrila preko 40% notranjih prehranjevalnih potreb.

Upajo, da bo tudi nova pobuda, ki so jo pričeli v Washingtonu v začetku februarja s konferenco, katere so se udeležili trije člani vlade: zunanji minister Marshall, finančni minister Snyder in minister za poljedelstvo Anderson, prav tako uspela. Marshall je v svojem govoru ob tej priliki poudaril, da gojitev »Vrtov svobode« predstavlja znaten prispevek za uresničenje izvoznih načrtov, ki so predvideni na podlagi evropskega obnovitvenega načrta. Sporočil je, da bo tudi on sam dal dober vzgled ter bo osebno skrbel za obdelovanje vrtov pri njegovi hiši v Leesburgu v Virginiji. Naročil je že gotovo količino semen in potrebno orodje. Kampanjo bodo izvedli pod pokroviteljstvom Extension Service pri poljedelskem ministrstvu, ki bi po svojih specialistih lahko nudilo pomoč vsem, ki bodo hoteli na najracionalnejši način izrabiti majhne dele zemljišč.

Predvidevajo, da bodo približno 14 milijonov »Vrtov svobode« obdelali v mestnih in predmestnih predelih, 6 milijonov pa na deželi. Za uspeh te pobude bodo sodelovale z Extension Service tudi številne druge organizacije, ki imajo na tisoč članov. To pobudo podpirajo tudi skautske organizacije in klubi 4-H, ki so se tudi že med vojno odlikovali pri obdelovanju »Vrtov zmag«.

Mesla v bodočnosti

Preteklo in deloma še sedanje stoletje bolega na precejevanju rekordov. Nobena hitrost ni sodobnemu človeku dovolj hitra, nobena višina dovolj visoka, noben skok dovolj dolg, pa tudi nobeno mesto dovolj veliko. Dokler mesto ne doseže prvega milijona prebivalcev, ne miruje in se sramuje svoje majhnosti.

Toda že življenje zadnjih desetletij je pokazalo, da nima življenje velikih mest samo sončne strani, marveč morda še mnogo več senčnih. Hitri potek vsega življenja v velikih mestih, ropot, nenaravni način življenja, spreminjanje noči v dan in dneva v noč, pomanjkanje stika z naravo itd. je začelo kazati v vedno večjem obsegu neugodne posledice na telesno in duševno stanje ter delazmožnost mestnih prebivalcev.

Ker je zračna vojska uničila mnogo teh velikih mest, je nastalo vprašanje, ali je pametno, ta mesta v starem obsegu obnoviti ali ne.

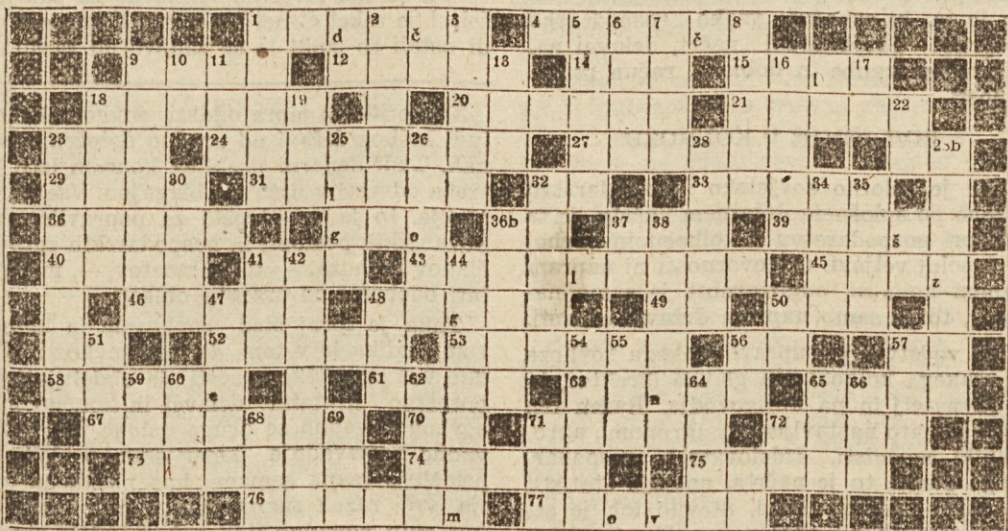
Svetovnoznani arhitekt dr. Walter Gropius, profesor na harvardskem vseučilišču v USA, po rodu Nemec, zagovarja mnenje, da ne bi bilo pametno porušena mesta obnoviti v starem obsegu. Predlaga, naj bi se zgradile zaključene enote, ki bi obsegale po 5000 do 8000 prebivalcev. Tako naj bi bilo delavcem in nameščencem omogočeno, da bi stanovali v toliki bližini svojih podjetij in uradov, da bi jih dosegali peš. Statistični podatki za Chicago kažejo, da porabi prebivalec tega velikega mesta (4 milj. prebivalcev) 9 let svojega življenja samo za vožnjo z avtobusi, cestno železnico in ostalinimi prometnimi sredstvi. Po mnenju arhitekta Gropiusa pa je veliko mesto smrt osebnosti, kar mu bodo morali priznati vsi, ki zasledujejo pojave v družbi.

V brazilskih pragozdovih raste velika roža, ki ima nad 2 m dolgo listje, ki je tako močno, da človek lahko stoji na njem.

Ali že veste, da se gibljejo svetlobni in toplotni žarki z enako hitrostjo in sicer 300.000 km na sekundo? Zvočni valovi pa se širijo samo s hitrostjo 333 m na sekundo. Radijski valovi imajo isto hitrost kot svetloba.

Izmed časopisov je najdalje izhajal kitajski časopis z naslovom »Pekinski časopis« in sicer od leta 363.—1938., torej 1574 let. Izhajal je torej že dolgo prej, preden je Evropa sploh poznala pisavo.

ZA NEDELJSKO POPOLDNE KRIŽANKA „VASI PO KOROŠKEM“



Besede pomenijo:

Vodoravno: 1 vas v občini Plajberk

—Rute; 4 mnoge vasi nosijo to ime; 9 občina v okraju Železna Kapla; 12 kar je javno — o čemur vsak ve; 14 velik, pisan ptič; 15 kraj ob južni strani Vrbskega jezera; 18 nasilno, po sili; 20 Ghandijeva domovina; 21 reka na Koroškem; 23 besedica, s katero izrazimo obdelovanje; 24 vasica v občini Škocijan; 27 pisatelj »Križa na go-

ri«; 29 korenit, odporen možak; 31 sličnost, enakost; 32 kazalni zaimek; 33 ozvezdja; 36 najmanjši delci; 37 tri zaporedne črke proti koncu abecede; 39 kraj v občini Mičiče v Ziljski dolini; 40 višina, gladina; 41 dvojica; 43 vas v občini Pokrče; 45 odpadki, gnoj; 46 tri vasice v beljaškem okraju imajo to ime; 48 kraj v občini St. Peter na gori; 49 dva enaka soglasnika; 50 večja lesena posoda; 52 ena od obeh rek;

NEDELJSKO KRAMLJANJE:

Pa še o prvi pomoči

Pri Vrbanku je bilo prav veselo tiste nedelje večer. Cencel je bil že kar preveč glasen. Pa, prišel je med prvimi in se ga že kar precej nasekal.

»Ti, Vrbaneček, je pravil, »tale tvoj tepkovec je pa res nekaj čisto posebnega. Tako lepo cekinaste barve je, dobro vležan ter dozorel in tudi v sebi ima nekaj. Teče pa kakor olje. Mislim, da ti tepke tam pod hribom vsako leto dobro obrode. Za kaj drugega jih res ni prida, toda pijačo ti pa dajo, pijačo, da bi jo še angeljci pili, če bi jo imeli. Ali ga imaš kaj odveč, tegale tepkovec?«

»Tisto pa ne, Cencel,« se je smejal Vrbaneček. »Pij le, pij, kolikor moreš in hočeš in še si nali, toda kupčevala pa za moj tepkovec ne bova. Zase ga že imam, zase, za prodajo pa mi ga prav nič ne ostaja. Saj veš, košnja pa žetev itd., huda žeja je tedaj in vedno lažje dobiš pomagajoče, če vedo, da imaš dobro pijačo pri hiši. Le potegni ga, Cencel in nali si še, nali!«

»Tale tepkovec je dosti boljši kakor pa vino, ki smo ga pili na svatbi,« je zopet modroval Cencel. »Ali ni res, Jurač? Seveda! Tepkovec se je pri Vrbanku rodil in ostal tak, kot je bil, ker nikoli ni zapustil hiše. Vino za svatbo pa mi je preskrbel Karničnik in kdo ve, skozi koliko rok in klet je šlo, predno je prišlo na mizo in povsod so ga menda znova krstili. Halo, Jernač, mislili smo že, da te ne bo nocoj, ko te tako dolgo od nikoder ni bilo.«

»Krava se mi je telila, pa nisem utegnil preje,« je odvrnil Jernač. »Ni šlo vse gladko in pomagati je bilo treba. Pa sedaj je že vse v najboljšem redu. Prav lepo teličko sem dobil.«

»Lahko tebi,« je menil Mrakar, »ko se sam dobro razumeš na vse to in vedno lahko sam pomagaš, če treba. Nas eden pa v količkaj bolj nerodnem primeru že ne ve kaj in kako, pa teka okoli in kar odleže mu, če te najde doma in prikljiče, da prideš pomagat.«

»Saj to ni tako težko,« je dejal Jernač »in vsak živinorejec bi se moral za silo razumeti na to. Potem pa je seveda treba že tudi vaje nekoliko.«

»Že prav,« je oporekal Mrakar, »toda kje pa naj se človek nauči vsega tega? Mnogo prebiram strokovne knjige in časopise in marsikaj pametnega in koristnega najdem tam. Toda o zdravljenju živine in prvi pomoči pa ti nihče rad ne napiše dobi. Pač, o bolezni še. Prav lepo ti jo opiše, ako in zakaj se pojavi, kako jo poznaš itd. To pa bi imel še napisati, kako jo ozdraviš, pa ti enostavno napiše, da pojdi po živilozdravniku. Saj je to vse prav in lepo, toda za vsako malenkost ga končno tudi ne kličeš rad. Saj ni tako pri roki, zastojni tudi ne pride, no in pri teletenju se navadno tako mudi, da že vse skupaj pogine, predno utegneš pripeljati živilozdravnika, če je sila res velika. Pakrat si bil že tudi pri nas, Jernač, pomagal sem ti pri tem in lahko mi verjameš, da sem se še tudi nekaj navadil.«

»Dobro je, da imamo Jernača v vasi,« je pritegnil Smrekar. »Res imenitno se razume pri živini, vedno in vsakemu rad priskoči v pomoč in marsikatero živinčce je že rešil.«

»Bog te živi, Jernač! mu je klical Cencel. »Pameten si in marsikaj koristnega se človek lahko nauči od tebe. Pameten si, pravim in rad tudi rabiš pamet, denar pa hraniš in izlepa ne gre od tebe.«

»Popolnoma prav ima,« je pritegnil Matic. »Pamet rabi, pamet, denar pa hrani! Tako pravi že star pogovor in vsak bo dobro vozil, kdor se ga bo držal, prav tako kakor Jernač.«

»Jernač se res dobro razume na živino,« je zopet začel Podrekar, »pa ne samo na vzrejo in rejo, ampak tudi na prvo pomoč v slučaju sile. Ko se je lansko spomlad napela Mrakarjeva krava, je prihitel Jernač in ji pomagal, da ni poginila. Dober teden pozneje pa je Karničnik prav radi napenjanja moral zaklati svojo ciko, ker Jernača slučajno ni bilo doma, drugi pa ji nihče prav pomagati ni znal. Ožbolto Blaž je sicer skakal nekaj tam okoli, vendar ni nič prav vedel, kako in kaj in končno je moral la pod nož.«

»Docela po nepotrebnem,« je pristavil Jernač. »Če se govedo nažre mlade, rosne ali pa sparjene detelje, ga kaj rado napne. Zato pa bi že vsak gospodar sam moral vedeti, kako in kaj mu pomagati v takem primeru, kajti pomoč je navadno tako nujna, da boš težko rešil živinčce, če boš šele tekal okoli po vasi in iskal pomoči.«

»Pa bi nam hotel tole zadevo z napenjanjem nekoliko natančneje razložiti, Jernač?« je poprosil Balant.

»Zakaj pa ne?« je odvrnil Jernač. »Le dobro pazi, Balant in videl boš, da je zadeva kaj enostavna in da si v primeru sile prav lahko vsak sam pomaga.«

Govedo ima štiridelni želodec in največji od teh je vamp. Tja pride najprej vsa krma, ki jo živinčce požre, ne da bi jo predhodno tudi dobro razgrizlo in prežvečilo, kakor store to druge živali, ki imajo enodelni želodec. Govedo ker na hitro požira krmo v vamp, od koder šele pozneje, ko se že nažre, prihaja polagoma nazaj v gobec, da se naknadno prežveči, na kar gre v ostale dele želodca, kjer se prebavi. Če gre govedu krma v slast, žre zelo hitro, ker bo imelo za žvečenje čas še pozneje. Mlada zelena krma se na kupu rada ogreje, kakor si gotovo že opazil in pri tem se razvijajo plini. Zlasti pri mladi detelji se razvijajo ti plini v ohlilni meri tako, da jo takoj zavohaš, če ti leži dalj časa na kupu na skedenju ali v krmilnici. Isto se seveda tudi zgodi, če se govedo hitro nažre take krme. Plini, ki se razvijajo, pa ne morejo dovolj hitro ven in tako prične živinčce napenjati. Pomoč je v takem primeru nujna, kajti če se je govedo dovolj nažrlo take krme, bo napenjanje vedno huje, dokler se končno žival ne zgrudi, ji poči vamp in je po njej.

Ko govedo šele začne napenjati, mu lahko pomagamo na več načinov. Glavno je, da ga silimo k žvečenju, ker s tem pospešimo izhod plinov. V ta namen mu vlijemo n. pr. v gobec milnice, da se mu začne kolcat po njej. Ali pa mu s kolomazom namazano povreslo slame porinemo v gobec in zavežemo za vratom ter dosežemo s tem isto. S kolcanjem se namreč izhod plinov znatno pospeši. Poleg tega pa vodimo živinčce polagoma okoli, ker se s tem pregiba vamp in tudi na ta način pospeši izhod plinov. Če je napenjanje še hujše, porinemo govedu požiralnikovo cev skozi požiralnik v vamp, skozi katere potem plini navadno zelo hitro izpuhtevajo ter napenjanje kmalu poneha. Seveda pa moremo storiti to le, če imamo požiralnikovo cev pri roki ter napenjanje še ni prehudo, tako, da jo še utegnemo uporabiti. V skrajnem slučaju, če gre za res hudo in naglo napenjanje ter je za vsako drugo pomoč že prepozno, pa pač moramo predreti vamp.«

»Vidiš, to je prav tisto, kar bi rad umel,« je dejal Balant. »Dokler napenjanje ni prehudo in naglo, že še utegnesh in znaš pomagati nekako. Toda v skrajni sili je edina pomoč predreti vamp in če tega ne umeš, si docela brez moči.«

»Tudi to je razmeroma enostavno,« je nadaljeval Jernač. »Navadno se poslužimo v ta namen posebnega orodja, ki, mu pravimo trokar. To je bodalce, ki ga z nožnico vred porineš skozi steno vampa. Bodalce potem izdereš, nožnica pa ostane tam in skozi njo ti kakor skozi dimnik izpuhtevajo plini iz vampa. Včasih se cevka, oziroma nožnica zamaši, ker s plini zaidejo vanjo tudi ostanki krme, pa moraš zato poriniti zopet bodalce v nožnico, da jo očistiš, ali pa storiš isto tudi s primerno palčico. Če pa nimaš trokarja pri roki ali celo sploh ne pri hiši in ga tudi na brzo roko nimaš kje dobiti, si pomagaš lahko tudi z navadnim nožem, s katerim prederesh vamp, ga nekoliko zaobrneš, da nastane odprtina, skozi katero porineš potem primerno cevko, ki je v skrajnem slučaju lahko tudi kar cev od tvoje pipe. Z eno roko potem držiš cevko, da ne pade ven ali ne izgine v vamp, z drugo pa jo s primerno palčico po potrebi zopet prečistiš, če in kadar se zamaši.«

Kakor vidiš, Balant, je ta zadeva razmeroma zelo enostavna. Pa že vem, kaj misliš ugovarjati. Da je težko vedeti in zadeti pravo mesto, kjer je treba predreti vamp. Pa je tudi to zelo enostavno, le zapomni si je treba, seveda. V levi lakotnici, ki ima nekako obliko trikotnika, kakor veš, določiš sredino med kolkom in zadnjim rebrom, odmeriš nato še štiri prste izpod hrbtenice in točno tu je mesto, kamor zapičiš trokar ali nož, ki ga nameriš proti popku in prederesh vamp govedu, ki ga je že tako močno napelo, da se mu drugače ne da več uspešno in pravočasno pomagati. Pri lačnem govedu je to mesto kaj dobro vidno, pri napetem pa ga je seveda težje najti, ker je lakotnica docela izpolnjena, pa moreš in moraš zato dodati rebro ter kolk in hrbtenico le otipati.«

»V levi lakotnici torej, praviš, štiri prste izpod hrbtenice, v sredi med kolkom in zadnjim rebrom je pravo mesto, kjer prederesh vamp?« je vprašal še enkrat Balant.

»Tako je!« je odvrnil Jernač. »Prav enostavna operacija je to in res nespameten bi bil, kdor je ne bi izvršil in pustil raje poginiti živinčce. Mrakar in Podrekar sta že videla, kako enostavno je to, ko se je zadnjo spomlad napela Mrakarjeva krava in sem ji moral predreti vamp, pa sem prepri-

OD NEDELJE NAPREJ POLETNI ČAS

V noči od sobote 17. aprila na nedeljo 18. aprila bomo stavili v Avstriji kazalce na urah za eno uro naprej, od 2,00 na 3,00.

čan, da bi sedaj prav nič ne oklevala storiti sama isto, če bi bila sila. Sicer pa trokar in požiralnikova cev spadata k vsaki hiši, kjer je kaj več živine v hlevu, kajti v primeru potrebe navadno pač ne utegnesh kaj takega šele iskati okoli sosedov.«

»Kakšen nož pa tedaj vzameš, če nimaš trokarja?« je hotel vedeti Matic.

»Vsak nož je končno poraben,« je pojasneval Jernač. »Seveda, huzarske sablje ne smeš poriniti živinčetu v vamp tako, da bi na nasprotni strani pogledala ven. Za dlan globoko pa brez skrbi porini v vamp nož, ki pa naj seveda tudi ne bo preširok, da ne bo nastala po nepotrebnem velika rana.«

»Pa samo govedo napenja?« je še vprašal Vrbaneček.

»Sploh vsakega prežvekovalca, ker ima štiridelni želodec,« je pojasnjeval zopet Jernač, »od naših domačih živali torej tudi ovce. Seveda pa je pri ovci treba biti s tako operacijo že nekoliko bolj previden, ker je pač mnogo manjša in imamo zato za ovce tudi druge, znatno manjše trokarje. Sicer pa prediranje vampa pri ovcah ne pride toliko v poštev. Ovčarji, ki pasejo velike črede, najraje naženo ovce v vodo, če jih prične napenjati in to navadno tudi že pomaga.«

»Pa je to res enostavnejše, kakor pa bi si človek mislil,« je modroval Ahac. »Mislim, da sedaj pač ne bi prav nič okleval, če bi bilo treba napeto govedo zabosti v vamp, samo da enkrat točno vem, kako in kje.«

»Sedaj bo pa menda za danes dovolj,« je menil Vreže. »Večeri so že kratki in čas tako preklicano hitro mine. Kaj pa bomo prihodnjega nedelja?«

»Menda bomo počasi prenehali z našimi kramljanji,« je dejal Jernač. »Dan se je že pošteno nategnil in večeri so vedno krajši, pa ni treba več razmišljati o tem, kako bi jih človek najbolje ubil. Sneg je izginil, posušilo se je tudi že in z delom bo treba zopet začeti. Za brananje travnikov je že čas in vreme tudi pripravno. Čez teden bo dela dovolj, v nedeljo popoldne pa moraš pogledati v gozd, koliko ti je sneg škode napravil, ali pa v senožet, pa zopet na polje in oddaljene travnike ter pašnike, da vidiš, kaj je tu in tam vse treba. Tako o dolgih večerih ni več govora, pa mislim, da bi z našimi kramljanji zaenkrat kar prenehali. Od časa do časa pa se lahko tudi že sestanemo na kakšen pomenek. Ob nedeljah se po prvem cerkvenem opraviilu itak najdemo pod vaško lipo, pa se tedaj lahko dogovorimo.«

»Prav imaš,« je pristavil Vreže. »Za red na kramljanja ob nedeljskih večerih res ne bo več časa, ker so večeri že prekratki, semtertje pa se lahko še najdemo in kaj pogovorimo.«

»Preklicano dobra zamisel so bila tale naša kramljanja,« je dejal Podrekar »in kar škoda je, da moramo prenehati z njimi. Prav gotovo nihče ne obžaluje, da se jih je udeleževal.«

»Tisto ne,« je menil Vrbaneček, »pač pa se vsi, ki smo prišli zraven šele pozneje, dobro zavedamo, da smo mnogo zamudili. Prihodnjo zimo vsekakor moramo zopet začeti z njimi in tedaj gotovo nihče ne bo izostal.«

»Tako je!« sta pritegnila Balant in Matic. »Pa še tak izvrsten tepkovec za zaključek!« je rekel Cencel ter zvrnil kozarec. Tudi ostali so izpili in se zadovoljni razšli.

Vse pridelke mora oddati sovhovoz kakor tudi kolhoz državi po uradno določenih cenah. Tudi denarni prebitek koncem leta je treba odvesti v državno blagajno. Vse investicije, to je vsi stroški za popravila stanovanjskih poslopij in gospodarskih zgradb članov kolhoza, — to je kmetov —, morajo biti odobreni od državne oblasti.

Tako je torej med sovhovozom in kolhozom razlika le v tem, da ima sovhovoz navadno več zemljiške posesti, da obdelujejo to posestvo stalni delavci in končno ima sovhovoz navadno še druge naloge poleg navadne proizvodnje kmetijskih pridelkov: prideluje razna semena, ima poskusna polja, vrši razna znanstvena raziskovanja in ima zato navadno tudi več in boljše stroje in je tudi drugače boljše opremljen kot pa kolhoz.

STROJ — IDEAL

Cilj organizacije sovjetskega kmetijstva je v dosegi čim večje mehanizacije, to je popolne mašinske organizacije pri obdelovanju polja in pri izvrševanju vseh del pri kmetijski obratu. Zato je tudi razumljivo, da je številno delovno živino v Sovjetski zvezi vedno manjše.

(Nadaljevanje na 8. strani.)

Iz sovjetskega kmetijskega

Danes je cel svet razdeljen v dva dela: Vzhod in Zahod. Oba dela deli takozvani »železni zastor« in le redki so, ki imajo priliko poznati resnične razmere na obeh straneh »zastora«.

Prebivalci Vzhoda so navezani le na podatke, ki jih dajejo državni poročevalni uradi. Ti podatki pa so seveda prikrojeni po željah in naročilu vlade.

Pa tudi prebivalci Zahoda nimajo točne slike o razmerah na drugi strani »železnega zastora«, ker je od tam zelo težko dobiti točne podatke.

Slovenci imamo nesrečo, da so se naši predniki naselili na prostoru, preko katerega grede pota s severa na jug in z vzhoda na zahod. Tu se stikajo meje Germanov, Romanov in Slovanov, pa še mongolski Madžari so se kot klin zabili v ta prostor.

Na tem prostoru se danes tudi stikata Vzhod in Zahod, Slovenci pa so z »železnim zastorom« razdeljeni v dva dela. Vsak teh dveh delov pa je spet še razdeljen vsaj na dve državi.

Tako je na eni strani »železnega zastora« okoli 1.500.000 Slovencev v republiki Sloveniji, okrog 500.000 pa jih živi izven nje.

Ker smo Slovenci tako ob meji obeh interesnih sfer, ob meji Vzhoda in Zahoda, je razumljivo, da nas zanimajo še prav posebej razmere na drugi strani »železnega zastora«.

Danes se zelo mnogo govori in piše o preureditvi zemljiške lastnine in o organizaciji kmetijstva v državah, ki so prišle pod sovjetsko interesno sfero in morajo zato tudi — rade ali nerade — sprejemati bolj ali manj hitro sovjetski gospodarski red.

SOVHOZ IN KOLHOZ

Glavna temelja tudi sovjetskega gospodarstva sta industrija in kmetijstvo.

Vodilna misel pri organizaciji industrije v Sovjetski zvezi je seveda totalno, to je, popolno poddržavljenje. In vodilna misel pri organizaciji sovjetske zemljiške posesti je komunistična te posesti.

Male in večje zemljiške posesti posameznih kmetov so združili v večjo gospodarsko enoto, v takozvani kolhoz, to je sku-

pno-gospodarstvo. Večje zemljiške posesti nekdanjega plemstva in veleposestnikov pa so združili večinoma v sovhovoz, to je v državno posestvo.

Kolhoz v ožjem pomenu je torej komunalno ali skupno posestvo, ki je last vseh, ki na tem posestvu stanujejo in pri obdelovanju tega skupnega zemljišča, in ne ali drug način pomagajo.

Sovhoz pa je posestvo, ki je last države in ne onih, ki na tem posestvu živijo in pri obdelovanju tega zemljišča sodelujejo. Seveda pa na zunaj ta razlika večkrat sploh ni vidna.

Sovhoz in kolhoz sta torej celici, sta temelj sovjetskega kmetijstva.

Skupna oznaka obeh organizacijskih enot je ta, ki označuje vsako gospodarsko podjetje: gospodarski načrt, delovni načrt, račun izgube in dobička, račun rentabilnosti.

ŽIVLJENJE V KOLHOZU

Ker je celotno sovjetsko gospodarstvo vodeno po splošnem državnem načrtu, je ta tudi pri gospodarstvu v kolhozu in sovhovu in polni veljavi. Odgovornosti ni napram članom kolhoza, odgovornost je samo na vzgor, to je samo napram državnim oblastim.

Pri vodstvu, pri upravi vsakega sovhova in vsakega kolhoza sta glavna direktor, to je ravnatelj in za knjigovodja. Razen teh dveh so nato nastavljeni še agronomi, agrotehniki, normisti, izdelovalci gospodarskega plana, to je načrta, nadalje statistiki, razni specialisti itd. Število teh je seveda odvisno od obsega površine sovhova oziroma kolhoza. Vsi ti so seveda državni nameščenci, ki dobivajo redne plače, morebitne nagrade in deputate v pridelkih.

Pri kolhozu soudeleženi kmetje, torej pravzaprav solastniki zemljiške posesti kolhoza, pa so zaposleni pri raznih kmetijskih strojih, oziroma na splošno kot poljedelski delavci vseh vrst, ki dobivajo plačo predvsem v kmetijskih pridelkih in sicer po tem, kolikor pač odgovarja njihovi storilnosti, to je njihovu izvršenemu delu.



Izpod domače lipe

SELE

Meseca marca smo imeli v Selah dve kulturni prireditvi. Dne 7. marca 1948 so otroci priredili v veselje staršem tridejansko bajko »Šivilja Klara« in nas z njo naravnost presenetili, ker so jo podali tako živahno in srčkano, da so se nam kar srca širila. Ko smo gledali bradate palčke, rajanje kresnic in vil, zakleto šiviljo Klaro, vaške otroke in pogumnega Jožka, skoraj nismo mogli verjeti, da so to naši gorjanski otroci. Tudi deklamacije in prizorčki so bili zelo posrečeni in pevski nastop je pričal, da so bili otroci v dobri šoli. Zato je dvanajst rana tudi navdušeno izrazila priznanje gđ. Mileni in g. Folteju. Vsi želimo, da bi še večkrat mogli kaj podobnega videti in slišati.

Na velikonočni ponedeljek pa je prosvetno društvo uprizorilo štiridejansko ljudsko igro »Zaklad.« Igra je vzeta iz kmečkega življenja, prepleta jo mnogo resnih in šaljivih prizorov. Značaji so dobro izklesani. Kmet Rovar je tip poštenega in prevdarnega možakarja, sosed Peheč pa je skupuh, ki mu je denar vse in se hoče še obogatiti na račun drugih. Štefan in Najda sta fant in dekle, kakršna bi naj bila naša mladina. Čevljar Klepec z vajencem Jurčkom in malo slaboumnim Lipe s svojim nastopom spravijo gledalce v dobro voljo. Poleg teh nastopajo še tudi kmetje, fantje in dekleta. Vsi igralci brez izjeme so se vživeli v svoje vloge in jih zelo naravno podali. Udeležba je bila kakor vselej polnoštevna. Žal se je istočasno o bližnji gostilni vršil ples, odkoder so nekateri radovedneži motili predstavo, ne sicer namenoma, ampak ker niso bili v pravem razpoloženju za igro. Pevci so nam zapeli nekaj narodnih domačih. Igro bodo ponovili 18. aprila.

BAJTIŠE

Dne 15. aprila poteče 50 let, kar oskrbuje g. Franc Primik kot cerkovnik bajtiško cerkev, kateri je že tudi prej služil kot ministrant. K temu redkemu službenemu jubileju mu iskreno čestitam z željo, da bi v trdnem zdravju in s svojo dosedanjjo gorečnostjo še nadalje služil Bogu v čast in v zadovoljstvo faranov.

PODKENOS

V noči od 5. na 6. aprila 1948 so neznani zločinci vlomili v cerkev v Podkrenosu. Hoteli so vdreti v hišo božjo najprej na vzhodni strani. Ker je pa v spalnici tukajšnjega dušnega pastirja po polnoči še gorela luč, ki je obsevala cerkvena vrata, so vlomilci poskusili svojo srečo od zepadne strani, kjer pa se steli pred dvemi vrati. Z močnim dletom so izdolbili del stolpnega zida in nato prva vrata odprli. Notranje duri pa so obdelovali s krampi tako dolgo, da so odcepili močno desko. Skozi tako nastale odprtine so zlezli v cerkev. Nato pa so izvršili strahovit zločin: s silo so odprli tabernakelj in ugrabili monštranco z Najsvetjšim ter še obhajilni kelih. Majhne sv.

hostije so razsuli po oltarju. Oltarne prtiče so zmetali po tleh in hodili po njih. Kaj vse so uganjali z Jezusom v sv. hostiji, ki so jo odnesli iz cerkve, to ve samo Bog. — In On, ki so Ga odnesli, bo enkrat sodil vsakega človeka. ...

Vsi farani se zgražajo nad gnusnim zločinom in ne morejo najti primernih besed, ki bi zadostno obsodile zločince.

SEKIRA

Ob suši, ki je vladala pred dežjem v pričetku meseca aprila, je bilo večkrat slišati o gozdnih požarih. Dne 2. aprila se je zgodilo, da so v Sekiri otroci zažgali les in začelo je goreti ob Kašnikovem domu, ki je last posojilnice v Celovcu. Južno od posestva je obrasčen hrib, ki je na južni strani začel goreti. Ker je veter vlekel od južne strani, je bilo zelo nevarno, da bi veter zanesel goreče listje in iskre na hišno streho. K sreči je bila požarna bramba iz Ribnice takoj na mestu in ljudje iz vasi so bili tudi takoj pri ognju. Začeli so kopati jarke, da ogenj ni mogel naprej. Večje škode ni bilo. Vnela se je samo ena smreka.

Za primer požarov v vasi so pred leti naredili bazen, ki je bil tudi sedaj poln vode, pa ni bilo treba gasiti z vodo, ker so ognju brez vode »zavili rep.« Vendar bo bazen treba zaliti s cementom, ker pušča in poleti ne bo vode.

RIBNICA-OTOK

V jeseni so občine pozivale lastnike gozdov, da naj napravijo les za papirnice. Ta les bi zamenjali za premog, ki bi potrošniku bolj prav prišel kakor pa les. Posojilnica v Celovcu se je temu pozivu odzvala in je dala občini nekaj lesa in ljudje so dobili nakaznice za premog. Te dni je papirnica v Reberci les plačala. Toda les leži še sedaj ob cesti, kar ni posebno priporočljivo, ker tudi les dobi noge. Zgodilo se je namreč, da je pri Kašniku izginilo s kupa dvoje močnejših debel in s kupa pri Ribnici pravijo, da je izginilo več lesa in nikjer ni rečeno, da se to ne bo več zgodilo. Les leži na pripravnem kraju in prilika naredi človeka grešnika. Ugotoviti je treba, da občina in posetniki za les, ki leži ob cesti in ga je tovarna že prevzela, ne jamčijo več. Če kdo od merodajnih v tovarni na Reberci prebira »Koroško kroniko«, bi mu svetovali, naj tovarna les odpelje, ker ni verjetno, da bo tisti, ki si je les prisvojil, ga tudi nazaj prinesel, ko bo začela tovarna les proč voziti.

VRATA

Pri nas se malokdaj kaj zgodi, toda kadar se, je treba res omeniti. Na Jožefovo smo imeli namreč slovensko pridigo, kar že ni bilo eno leto, čeprav hodijo v cerkev izključno Slovenci, ki vsi nemške pridige še ne razumejo dobro. Pridigal je gospod kaplan iz Podkloštra. Bili smo zelo zadovoljni, ker je bilo spet enkrat po domače

in veseli bi bili, če bi bila večkrat slovenska pridiga.

Krme nam je pričelo že zmanjkovati in težko že čakamo, kdaj bomo lahko spustili živino na pašo. Dež je zemlji zelo dobro storil in kmalu bo vse v bujni rasti.

Leta 1926 je povodenj uničila tukajšno papirnico in od takrat naprej se ni nihče brigal zanjo. Sedaj pa bodo začeli delati stanovanj. Del se je lotila tovarna »Bleiberg-Union« in bo naredila stanovanja za svoje delavce in sicer za 16 družin. Sedaj vozijo skupaj material.

St. PETER NA VAŠINJAH

Pri nas je vse narobe. Dobili bomo namreč elektriko, ki jo že dolgo čakamo, da nam bo posvetila. Sicer se je dan že podaljšal, bo pa pozimi prav prišla. Sedaj koplje mo in napeljujemo po hišah. Zato ni vse tako v redu kot sicer, ker če hočeš kaj napeljati, moraš pač kopati. Toda to se že potrpi, samo da bomo imeli že luč in nam roke ne bodo več smrdele po smrdljivcu.

BISTRICA NA ZILJI

V nedeljo 4. aprila sta se v domači župni cerkvi poročila Pipp Luka iz Bistrice in Katarina Mejač iz ugledne Mejačeve družine. Poroka je bila pred veliko mašo in poročil ju je nevestin brat. Na »ohcet« so bili povabljeni tudi fantje, ki so zapeli nekaj lepih narodnih pesmi. Prej pa so fantje še »šrangali« in ženini moral plačati odkupnino. Bog pomagaj, nevesta je draga reč in ne pače kar sama od sebe v roke. Novoporočencema obilo sreče in blagoslova božjega. Isti dan sta se poročila Viktor Wanker iz Drevelj in Frida Wallner iz Bistrice. Poroka je bila na Bistrici, potem pa so se odpeljali na ženinov dom, kjer je bila ob veselih zvokih godbe in veselem razpoloženju svatov »ohcet.« Obilo sreče!

LOČE

Statistika je zanimiva, v kolikor se zanjo kdo zanima. Statistika je nekako merilo in zrcalo naroda v kulturnem, gospodarskem in političnem pogledu. S statistiko nekaj dokazujemo, zato navadno zanima — posebno domača statistika — slehernega farana.

Na novega leta dan, ko nam g. župnik objavljajo razgibanost fare tekom leta, poslušamo z nategnjenimi ušesi in večina tudi z odprtimi ustmi (slišimo namreč slabo, ker je naša cerkev velika in dokaj slabo odmeva, vrhutega pa gospod pretiho oznanja jo.) Včasih je bilo za tiste, ki niso dobro »vjeli« vse letne farne statistike, mučno, ker je bila ukorenjena navada, da je moral eden od »podložnikov« (navade so pa že lezene srajce) pred zaklenjenimi hišnimi vrati povedati vso objavljeno statistiko o umrlih, poročenih, nezakonskih in zakonskih rojstvih. Sicer trenutno ne moremo postreči s števkami naše razgibanosti, gotovo pa je, da tudi mi ne zaostajamo in da tudi pri nas začnemo — v veselje dopisnika »iz dežele« — z nezakonskimi.

Zlasti imamo dosti umrlih in onih, ki so ob zatonu pusta turobno prepevale: »Prišla

je Pepelnica — ostala sem samica«. V splošnem smo z našo statistiko zadovoljni in hvaležni našim ženam, posebno pa dekletom, ko tako vztrajno in redno skrbé, da našim zibanja željnim babicam in dedom ni dolgčas na stara leta. Sicer je res, da se tudi ta dva vselej pridružita krogu godrnjačev in zmerjanju, posebno kadar lovimo kakega »ilegalnega« državljančka, toda čas rane celi, godrnjanje in zmerjanje poneha, nakar pa kmalu sledijo slabotni, a vedno močnejši akordi: »Ijo, ajo, zibljam te, nočeš spati, uščipnam te...«

Naši kraji slove daleč naokoli po svoji romantiki in številnih legendah starega in novega veka. Včasih, posebno še v dobrih zlatih časih, ko so fantje na vasi pod okni prepevali: »Dekle, odpri mi kamrico, saj veš mojo navadico...«, so se naša brhka dekleta pod odejo stiskala k svojim materam prepevač: »Pri mamci dro fletno ležati — se za krancelc ni treba bati...«

Danes je seveda vse drugače, narobe, moderno, dovzetni smo za vsak nov poizkus, pa če tudi gre za atomsko energijo. Podobni smo jadrnici na jezeru, ki plove pod

Naročnikom albuma

sporočamo, da je album dotiskan in da ga bomo prihodnji teden pričeli razpošiljati naročnikom.

Cena izvodu 30 šilingov.

Naročila sprejema uprava »Koroške kronike«, Celovec (Klagenfurt), Völkermarkter Ring 25/I.

vplivom vetrov, občudujemo razne barve in znake, ki jih zopet zametujemo, ploskamo enkrat z rokami, drugičkrat celo z nogami, enkrat tej, drugič pa zopet drugi ideji. Naša dekleta se ne stiskajo več k svojim materam, kličejo fante na »korajžok«, fantje pa domov grede prepevajo: »mam dro fletno navajano mojo dakle, koj tri kamčeče vržam, pa mi že pride, odpre...«

Naše stare narodne pravljice o župniku Lajčeharju, Ježniku, Lahu, ogledalu, mački, zlatokopu pod Jepo so skoraj pozabljene, ker izvirajo še iz starega veka. Novejša legenda o »flajš-verštelcu«, o »kravah, ki nam dajejo črnkasto in belo maslo«, o »jarcih, ki zginajo sredi poldneva ob kajži kakor kakra«, o »lovcu na lisico in jazbeca z 2 plaščema«, o »dveh klepetuljah, ki modrujeta, da med: »komunion — katolicizem — komunizem« ni nobene razlike, ker...« itd., itd. so pravljice novega veka in uživajo vso potrebno popularnost.

Pojasnilo

Podpisani izjavljam, da članek »Važno opozorilo«, ki sem ga napisal za goriški tednik »Demokracija« ni bil namenjen listu »Unsere Heimat« in da ga je ta list brez moje vednosti in brez dovoljenja goriškega tednika objavil. Toliko v pojasnilo ljudem, da ne bodo nasledili obrekovanjem in podlim podtikanjem.

Valentin Podgorc, l. r.

MAUSER KAREL:

KAPLAN KLEMEN

ROMAN

5.

Po govoru je bil sprejem v Marijino kongregacijo. Klemen kakor v sanjah poklekne na oltarno stopnico, začuti, da mu je nekdo pripel svetinjico na prsi, in se spet vrača v klop.

Potlej so pete litanijske. Klemen poje tenor.

Po večerji je v semenišču živahno kakor že dolgo ne. Prvoletniki so tarča. Nerodno motovili v širokih talarjih po hodnikih, spotikajo se in padajo. Na kapitlju je smeh. Zdaj se pelje Moškaj izza ovinka. Kakor labod. Nerodno mu je. Vsi strme vanj. Ne nadoma mu zmanjka tal. Skuša se loviti pa stopi z nogo na predolgi talar. Pogrnul se je kakor deska. Na kapitlju krohota. Moškaj je pri priči zginil v pritličje.

Po večerni molitvi Klemen kar ne more iz kapele. Luči počasi ugašajo, še diši po kadilu, ki sladko vonja pod stropom.

In kakor da iz kadila počasi taplja bolečina, skrita vse do tega tihega trenutka. Klemen se nenadoma počuti odrezanega od domačih, od zraka, ki z mrzlo sapo liže kapelna okna, od življenja, ki utripa na cesti.

Kakor da se je sam hudič pritihtapil v to sveto tišino in se zarogal skoz somrak.

Kje je tvoja svoboda? Sam si nalegaš jarem, ki te bo žulil in grizel do smrti. Še očetu si se včasih uprl doma, komu se upaš upreti tukaj?

»Hudič govori iz mene,« rine Klemen pokonci. Z ihto odpre Kempčena.

Prva knjiga, deveto poglavje. Zelo velika reč je, živeti v pokorščini pod višjim, in ne biti sam svoj gospod.

Mnogo varneje je slušati, kakor zapovedovati.

Mnogi so pokorni bolj zaradi sile kakor pa iz ljubezni, zato trpe in radi mrmrajo.

Taki ne bodo nikoli dosegli prostosti duha, če se ne vdajo zavoljo Boga iz vsega srca.

Tekaj sem ali tja: pokoja ne najdeš, ako se ponižno ne ukloniš vodstvu predstojnikov.

Misel, da je drugod boljše, in želja po spremembi jih je že mnogo prevarila.

Besede zbadajo kakor šivanka. V tej, s kadilom prepojeni tišini Klemen čuti, da je samo pomanjkanje svobode tisto, kar ga najbolj grize. Doma je imel vsaj nekaj besede pri vsaki stvari, tu mora samo poslušati in ubogati.

To je najtežje.

Kakor otrok si, kakor da nimaš lastne volje. Zvenec je, ki ti odmerja čas, ravnatelj, ki strogo pazi na red, spiritual, ki odkriva pota in steze v novo življenje in v nove križe.

Tako težko je zatajiti sebe in dati prav samo drugim. Mrak Klemenu dobro dene. Še luč nad seboj ugasil in zdaj utripa samo še večna luč pred oltarjem. Na tlakovani cesti ropoče avto, na hodniku je slišati samo drsanje copat. Zamudniki hodijo po vodo.

Misel, da je drugod boljše, jih je že mnogo prevarila. Kempčan je dober učitelj. Razume se na duše.

Klemenov svet se oži. Vedno manj ga je, stisnjen je v to sivočrno hišo z dolgimi ozkimi hodniki, ki imajo okna na tlakovano samotno dvorišče.

Pred Klemenom vstajajo gore, oblike z zarjo, svobodni vetrovi, ki vejejo prek grebenov, vriski planšarjev in zvonci pasočih se krav.

Ni mogel več misliti. Vzdignil se je, pokleknil skonea klopi in odšel po hodniku. Po prstih je šel po stopnicah. Povsod tišina. Od nekod šume racasti koraki ekonoma, ki gre ugašat luči.

Jernej se je ravno odpravljal spat. Moškaj se je obračal v postelji. Morda ga je motila luč, ki je ugasnila ravno v tistem hipu, ko je Klemen stopil v sobo.

»Dolgo te ni bilo,« je poltiho dejal Jernej.

»Včasih že tako pride,« ni hotel biti dolg Klemen.

»Silentium!« je zarežal Moškaj. Videti je bilo, da je nataknen.

»Molči in spi,« je stogotilo Klemena. »Tudi pohajanje po sobah med študijem je prepovedano. To si ne jemlješ k srcu, Farizej!«

Moškaj je utihnil.

Klemen in Jernej sta legla.

Čez čas je Moškaj prosil za oproščenje.

»Silentium!« ga je ošvrknil Jernej.

Klemen se je moral nasmehniti.

*

V četrtek zvečer po večerji je bil občni zbor karitativnega društva. Klemen in Jernej, oba sta prislunila poročilom. Ko je predsednik poročal o stanju v »Sibiriji«, v barakarski četrti ljubljanskega predmestja, so se Klemenu širile oči.

Čudno zamišljen se je vrnil v sobo. Jernej je nekaj časa koračil od vrat do okna, potlej pa vsekal.

»Kar verjeti ne morem, da bi bilo vse res. Da bi ljudje mogli živeti v bajtah, podobnih svinjakom.«

Moškaj je kljub ukaznemu molku spregovoril.

»Sami so si največ krivi. Delo jim ne diši, cerkev tudi ne. Poznam jih.«

Klemenu so se stisnile oči.

»Si bil že kdaj pri njih.«

»Dovolj sem slišal. Ne mika me, da bi se prepiral z njimi.« Klemen je obmolčal, samo v grlu se mu je nabiralo nekaj kakor prezir. Meščan, potopljen v manire in zapreden v serkljanost edinčka naj obsoja ljudi, ki jih je življenje z neizprosno silo porinilo na rob ceste. Bel kruh je, namazan z maslom in strdjo in govori o krivdi teh, ki črnega kruha stradajo.

Molk je v sobi. Klemen leži v postelji in premišlja. Hladno je, glinasta peč se rahlo svetlika v kotu.

Zakaj žive ljudje v barakah? Saj so na svetu vendar hiše. Misli se mu premetavajo po glavi, omahujejo in iščejo odgovora, se zaletavajo in vračajo kakor učarane v zakleti krog.

Mora videti te ljudi in govoriti z njimi. Že tik pred spancem je sklenil: v nedeljo grem k njim.

Kakor težka skrivnost je ležala odločitev v duši. Golec iz četrtega letnika mu je obljubil, da ga vzame s seboj.

»Če moreš, si kaj prihrani. Košček kruha ali cigareto. Ljudje so v resnici reveži. Nekaj po svoji krivdi, še več pa po krivdi drugih.«

RADIO CELOVEC

(Nadaljevanje)

Slovenci v novem veku

(TRUBAR IN PROTESTANTSTVO)

Trubar je nad svojim slovstvenim delom popolnoma obupal. Čeprav so ga njegovi somišljeniki na Kranjskem prosili, naj izda še postilo, to je razlago nedeljskih evangelijev, vendar o tem ni hotel nič slišati. Tu sta mu prišla na pomoč dva moža, ki sta v veliko obsežnejši meri izvršila njegov načrt, Ungnad in Vergerij.

Peter Pavel Vergerij se je rodil v zadnjih letih 15. stol. iz italijanske plemiške rodbine v Kopru. Na padovanskem vseučilišču je študiral proste vede in pravo, si pridobil lovor pesnikov in doktorski naslov. Pozneje je opravljal odvetniško službo v Padovi in Benetkah ter Veroni. Leta 1526. se je poročil z Diano Contarini, ki mu je po kmalu umrla. Zdaj je Vergerij sklenil posvetiti se duhovniškemu poklicu. Vplival je gotovo nanj tudi zgled njegovih dveh bratov. Prvi, Avrelj, je bil papežev tajnik v Rimu in drugi, Janez Krstnik, je postal škof v Pulju. Z njuno pomočjo je tudi sam upal doseči visoke cerkvene službe. L. 1530 ga srečamo v Rimu, kjer je brez potrebne priprave postal duhovnik in že dve leti pozneje je bil sprejet med papeževe tajnike. Takoj so mu poverili važne diplomatske posle. Najprej je šel kot papežev poslanec v Benetke in par let pozneje na dvor kralja Ferdinanda v Prago in na Dunaj. Tu se seznanil s ljubljanskim škofom Kristofom Ravbarjem, ki je z njegovim posredovanjem marsikaj dosegel pri kralju in papežu. Vergerij je v tem času upal, da dobi po Bonomovi smrti od kralja tržaško škofijo. Vendar se njegove nade niso izpolnile, ker je Bonomo kljub bolehnosti in starosti živel še 13 let. Pač pa mu je kralj Ferdinand dal l. 1534. župnijo Komnen na Goriškem, od katere je dobival le dohodke, 50 cekinov na leto, čeprav ni sam opravljal župnijskih poslov.

Umevno je, da je kot papežev poslanec trkno zasledoval razširjanje luteranstva v Avstriji in o tej zadevi večkrat poročal tudi v Rim. Z bistrim duhom je spoznal, da ni moč in uspeh protestantske propagande v pospeševanju narodnega slovstva in je svaril rimske oblasti in beneško vladu, naj pazijo na luteranske knjige v nemškem in italijanskem jeziku, ki se skrivaj širijo med ljudstvom. Ni čudno, da je pozneje, ko je odpadel od katoliške cerkve, isto slovstvo z vso vmeno pospeševal med Jugoslovani.

Ko je umrl papež Klemen VII., je njegov naslednik Pavel III. Vergerija pozval v Rim in ga nato poslal na Nemško, kjer naj bi pridobil tamkajšnje plemstvo za splošni cerkveni zbor. Ko je po par letih izvršil svojo nalogo, so ga imenovali za škofa. Po par mesecih je prišel v Koper, kjer je služboval deset let. V tem času se je dobro sez-

govori po časopisu

nanil s slovenskim jezikom in je kmalu začel širiti tudi krivoverske nauke. Pridigal je proti češčenju svetnikov. Čital je marljivo luterovske knjige in je imel v svoji sobi slike vseh vodilnih luteranov. L. 1545. je bil pri beneški vladi obtožen krivoverstva. Ker se ni hotel podvreči sodnikom, je zbežal najprej k svojemu prijatelju Herkulu Gonzaga v Mantovo, potem pa k cerkvenemu zboru v Trident, to je današnji Trento. Toda tam ga niso hoteli sprejeti v svojo sredo in se je nejevoljen vrnil v Padovo, kjer je očitno prestopil v novo vero. Nato so ga v Rimu odstavili od službe in so ga izobčili. Po kratkem bivanju v Švici, kjer je opravljal službo predikanta, je šel k vojvodi Kristofu na Virtembersko. Tu se je pričela njegova druga doba življenja in delovanja, v kateri je služil predvsem razširjanju protestantizma z besedo in knjigo.

L. 1555. je Vergerij stopil v pomenljivo slovstveno zvezo s Trubarjem in s tem iznova posegel v verske razmere naših de-

Iz sovjetskega kmetijstva

(Nadaljevanje s 6. strani.)

Sistem preskrbe s stroji, z motorji in s pogonskimi sredstvi je takole organiziran: Pri vsakem kolhozu, včasih pa tudi za več kolhozov skupaj, je na najbolj primernem kraju MTS, to je motorno traktorska stanica ali postaja. Ta ima približno tak obseg kot ga imajo na pr. naše popravilnice, to je reparaturne delavnice na deželi. Ta postaja ima razne kmetijske stroje, predvsem pa traktorje. Naloga MTS je, da so stroji vedno v dobrem stanju, da jih po gotovem načrtu posoja članom kolhoza in upravi sovhoza in da izvršuje tudi manjša popravila strojev.

Vsi vozači (pri tem je zaposlenih tudi mnogo žensk) so izučeni tudi v popraviljanju strojev in ko se vrnejo po sezonskem delu s traktorjem v MTS, ostanejo tu kot delavci za popravilo strojev.

Večja popravila kmetijskih strojev in tudi traktorjev, za katera popravila so potrebne že preciznejše posebne priprave, izvršujejo MTM (motorno-traktorske strojske delavnice). Te imajo seveda večji okoliš in večje število strokovnih delavcev, nimajo pa lastnih kmetijskih strojev kot MTS.

Te MTS in MTM so torej celice ali temelj kmetijsko-strojne službe. Upravno so to spet državna podjetja, ki delajo po določenem odobrenemu planu, to je načrtu, imajo tudi direktorja, knjigovodja, normista itd.

Končno so še baze za nafto, to so središča za razdeljevanje pogonskih sredstev.

žel. — Vergerij kot izobraženi humanist, ki je imel širše obzorje kakor Trubar in Klombner, je hotel napraviti prevod sv. pisma, ki bi bil umljiv vsem Jugoslovanom, to je vsem južnim Slovanom. Menda so ga deželni stanovi s Kranjskega opozorili, da bi mu mogel pri tem delu mnogo pomagati Slovenec Primož Trubar, ki živi v bližnjem Kemptenu. Poslal mu je pismo in ga prosil, naj sodeluje. Toda Trubar je prošnje odbil, češ da ne razume grščine in hebrejščine, slovenski jezik nima dovolj izrazov in je razdeljen v mnoga narečja, hrvaščina pa mu ni dovolj znana.

Kljub temu sta se oba moža sestala nekaj mesecev pozneje v Ulmu, kjer sta se dogovorila natapčno o njegovem (namreč Vergerijevem), načrtu, po katerem naj bi posebna komisija sestavila nov, enoten književni jezik za vse Južne Slované. Komisija se pozneje zaradi raznih zaprek ni sestala. Pa tudi kranjski deželni stanovi niso pritrdili Vergerijevemu načrtu o enotnem književnem jeziku. Zahtevali so, naj se za nje tiska prevod v »kranjskem jeziku«. Zato je šlo delo naprej v onem tiru, ki ga je bil že Trubar začrtal. Trajen Vergerijev uspeh je bila ta, da je odslej Trubar, pa čeprav nerad, po njegovem nasvetu opustil okorne nemške črke in začel pisati slovenski jezik z latinskimi črkami. (Dalje prih.)



SOBOTA, 17. aprila:

7.15 Iz svetovnega tiska.
17.10 Pregled sporeda za prihodnji teden.

NEDELJA, 18. aprila:

7.30 Jutranja glasba.
19.00 Poročila.
19.20 Polurna oddaja.

PONEDELJEK, 19. aprila:

7.15 Zgodovinsko predavanje.
17.10 Poročila.

TOREK, 20. aprila:

7.15 Naše telo in njegova nega.
17.10 Poročila.

SREDA, 21. aprila:

7.15 Jutranja glasba.
17.10 Poročila.

ČETRTEK, 22. aprila:

7.15 Zvočni tednik.
17.10 Poročila.
18.00 Polurna oddaja.
19.15 Pouk slovenščine za nemško govoreče.

PETEK, 23. aprila:

7.15 Jutranja glasba.
17.10 Poročila.

kot uradnike na tej zemlji, da jo obdelujejo. Kakšne pomanjkljivosti ima taka ureitev zemlje, o tem ne bomo na široko razpravljali, ker so znane.

Eno pomanjkljivost, ki jo pa sovjetski gospodarstveniki seveda ne priznajo, je gotovo v izločbi osebnih podjetnosti, osebnih iniciativ. Ta je mogoča samo pri sistemu privatne lastnine, četudi je ta privatna lastnina omejena, ker ne sme biti nikdar privatna lastnina na škodo splošnosti.

Veliko, neizmerno delavnost, ki izvira iz kmetove ljubezni do lastne zemlje, težko nadomesti ljubezen do traktorja, pa četudi ta, z najlepšimi rožami okinčan pelje odsluženega člana kolhoza, takozvanega kolhoznega kmeta, k zadnjemu, k večnemu počitku.

Tudi najboljši sistem nagrad za prekomerno delo oziroma prekomerno storilnost, in tudi največje kazni za nedelo, vse to bo tudi za kolhoznega kmeta ostalo to, kar v resnici je: Ukrepi od zunaj, od zgoraj, brez vsake duševne pogonske sile, ki izvira iz razmerja do lastne grude, do lastne zemlje.

Petek, sobota, nedeljsko jutro. Mrzlo, s srežem po zidovih. Drevje pod gradom je vse v ivju. Jutranje sonce nima toliko moči, da bi ga stajalo.

Klemen je nemiren. Skozi celo korarsko mašo v stolnici misli samo na barake.

Od dveh do štirih popoldne je študij. Klemen bere doje latinske periode.

Ad primum. Sed contra est.

Tomaž Akvinčan in njegova Summa, Suarez in njegove domneve, Klemenu se vse vrti pred očmi in vsaka beseda se konča s spačenim obrazom barakarjev.

Mošjak sedi na stolu in počasi grize kekse, ki mu jih je prinesla mati.

V Klemenovi aktovki je štruca kruha in škatla cigaret.

Zadnje božjake je izdal. Sedaj je suh. Tudi za svinčnik nima več.

S čudnim nemirom čaka na udarce zvo. na. Kakor da se ura neznano vleče in nikamor ne pride.

Mošjak mirno bulji v knjigo in grize kekse. Klemen ga zavida za mir, ki mu žari z ozkega suhega obraza.

Potlej zazvoni. Klemen je na mah pokonci, vrže talar s sebe in obleče suknjo.

»Danes ne grem na sprehod. Z Golcem greva na karitativni obisk.«

Mošjak samo pokima. Jerneju je žal, da si ni poiskal spremljevalca. Tudi on bi šel.

Klemen je kakor na trnju. Neznano hrepenenje ga je zgrabilo in če bi mu bila v tem trenutku dana oblast, bi odklenil vsem trpečim na stečaj vrata v paradiž.

Golec je bil živahen in zgovoren. Zavila sta za univerzo proti trnovski cerkvi.

Cesta Dveh cesarjev.

Hitela sta, čeprav, so bila tla spolzka in ledena.

»Tam so barake,« je pokazal Golec z roko. Za visokim drevjem je bilo na belini videti šupam podobne stavbe, nizke, vase stisnjene, podobne pregnanim rjavim kokosim, ki so našle zavetje v obližju gmajne.

Klemena je stisnilo pri duši.

»Bodi do vsekega prijazen in ne zmeni se za kletve, če bo kakšna padla za nama. Tako je. Navadil se boš vsega. Dobri in slabi ljudje so, otrok kot toče, revščina na kupe, dedci pljujejo iz jetičnih pljuč in razstrgane plenice se suše po nizkih prostorih. Naredi se, kakor da umazanije ne vidiš. Ej, fant, ni vse prav na svetu! Meščani hodiš na sprehod mimo te beračije in je ne vidiš. Ti si jo oglej. Dober fant si videti. Poskušaj razvozlati skrivnost teh ljudi in videl boš, da je marsikak biser, ki so ga drugi poteptali v blato.«

Zavila sta mimo prvih barak. Klemen je najprej opazil gručo otrok, ki se je drsala na ledu. V cunjah, znešenih z vseh vetrov, s prevelikimi prevotlenimi čevlji in s premrtimi rokami.

Na vogalu je stal človek pri petintridesetih letih s čudno prodirljivimi očmi, pod katerimi so ležali črni kolobarji. Ogrnjen je bil v lahko, obnošeno suknjo.

Golec je pozdravil. Moškar je stisnil obrvi in ni odgovoril. Šele za njima je padla kletve.

»Prekleta črnuha!«

»Ne obračaj se. To je Resnik. Revež in zapit človek. Ne mara nas videti. Pred dobrim mesecem je zgubil službo. Zavoljo pi-jače.«

Ustavila sta se na koncu dolge vrste pred barako, podobno svinjaku. »Tu živi Jakopin

s kopo otrok. Ona je jetična. Samo velike, lačne oči so je še. Reva. Potlej bova stopila še k Mohorju. Samo otroke imajo in uši. Nič drugega. Človek bi se zjokal nad vso to beračijo.«

Golec še potrkatni ni utegnil, ko je že navala kopica otrok skoz vrata.

Klemen se je zgrbil, kakor da je od nekega padel težek bat in ga zadel na glavo.

Vstopila sta. Ozek prostor z eno samo posteljo in z nekaj pričenami, na katerih so bile cunje. Jakopinka je sedela pri štedilniku in se z voščeno belim obrazom zagledala v novega prišleca. Klemen se je predstavil in tiho sedel na zverženi stol, ki mu ga je je ponudil Jakopin, nizek, čokat možakar z rahlo sivimi lasmi.

Jakopinka tiho govori in nervozno preklada svoje mrliške roke. Golec govori, Klemen se razgleduje.

Po stenah so slike, izrezane iz zavrženih časopisov. Filmske igralko v pisani, globoko izrezani obleki, neznano mesto ob veliki reki in nekaj slik iz stare otroške knjige.

Čez sobo je napeta vrstica, na kateri se suši otroško perilo in plenice.

Nad vrati je kletka z grlico, ki neprenehoma stopica s palčice na palčico.

Vegasta miza, omara z napol prislone nimi vrati, nekaj zverženih stolov in pločevinast zanemarjen štedilnik. Več ni v sobi.

Klemenu gre doslej nepoznana bolečina kakor železni kremplji čez srce.

Zdaj šele opazi, da Jakopin iz oguljene škatle stresa na časopisni papir tobakov prah. Naglo seže po aktovki in vzame nekaj cigaret.

»Da bo za nedeljo kaj drugega, gospod Jakopin.«

Klemen je videl samo velike, vesele oči, ki so bile rosne.

Potlej je dal Jakopinki štruco kruha. Njene strdene oči so se zapile v kruh, nato pa žalostno spolzele po otrocih, ki so utihnili.

»Jedli boste potlej, ko bosta gospoda odšla,« je hrknil Jakopin. »Zdaj kaj povejte.«

Cenek je privlekel izpod štedilnika pajaka na vrivici in ga položil Klemenu v naročje. Sonjica je prinesla cikorkovo škatlo s punčko iz cunj. Janezek je pripovedoval o zajcu, ki da je včeraj zvečer letel mimo barake in ga je Jože s polenom zadel, pa premalo. Nežika je ležala še v zibelci, v zaboji, ki ga je Jakopin primerno priredil za otroško potrebo.

Pogovor se prav prijazno odvija. Jakopin počasi razklada svoje križe in neprenehoma opazuje ženo, ki strmi v otročiča v zaboji.

Pol ure mine mimogrede. Zdaj je treba še k Mohorju. Jakopin razume, da ne moreta dlje ostati.

»Pa še drugo nedeljo. Na svidenje.«

Spet gresta mimo barak.

»V tej stanuje Resnik,« pokaže Golec na kolibo, zgrajeno iz desak in lepenke. Iz drobnega, zarjavelega dimnika se je rahlo kadilo.

»Koj zraven je Križnar. Strupen in talentiran človek. Škoda zanj. Skušal sem se mu že večkrat približati, pa zaman. Ženo imam dobro. Večkrat je tepena kot sita.«

Klemen je bil zmeden.

Potlej sta zavila k Mohorju.

(Dalje prihodnjtj)